

V tej številki:

Srbska nacionalna bibliografija	1
Z branjem do zvezd	2
Libraries in the digital age (LIDA) 2012	4
Koledar prihajajočih srečanj	7
Knjižničarjevo soočanje z bralno pismenostjo četrtošolcev	8
Algoritem arene	9
Gibi govorijo v Mestni knjižnici Ljubljana	10
Bralna značka za odrasle »Korošci pa bukve beremo«	12
Oprema IKT	13

Srbska nacionalna bibliografija

stručno-naučni skup, Narodna biblioteka Srbije, Beograd, 2.–3. november 2012

Srbska nacionalna knjižnica praznuje letos 180 let delovanja. Ob tej priložnosti so v hramu učnosti poskrbeli za več zanimivih srečanj in dogodkov. V začetku novembra je nacionalna knjižnica gostila konferenco na temo bibliografije. V pozdravnem nagovoru je namestnik ravnatelja nacionalne knjižnice, gospod **Dejan Ristić**, konferenco označil za praznik in poklon vsem, ki so kakorkoli sodelovali pri nastanku obsežnega bibliografskega dela.

Osrednja tema konference je bila Srbska retrospektivna bibliografija. V dveh dneh se je zvrstilo 27 krajših referatov. Obravnavani sta bili predvsem dve bibliografiji: Srpska bibliografija knjig 1868–1944 in Srpska bibliografija periodike 1768–2005. Referati so bili razvrščeni v štiri tematske sklope. Nacionalna bibliografija je bila umeščena v knjižničarsko in tudi širše družbeno okolje, pregledani so bili kriteriji in metodologije izdelave nacionalne bibliografije, srbski jezik in srbska književnost v bibliografiji ter nacionalna bibliografija v elektronskem okolju.

V referatih so bila utemeljena in poglobljena teoretična izhodišča za pripravo bibliografije, nakazane pa so bile tudi nekatere povsem praktične in konkretne tehnične ali vsebinske rešitve, na katere bibliografi pri svojem delu pogosto naletimo. Prvi okvir teoretičnih izhodišč je potreben pri vsakem konceptu bibliografije in je za naše okolje zanimiv tudi kot primerjalni model. Osnovni kriterij Srpske retrospektivne bibliografije načeloma upošteva teritorialni, nacionalni in jezikovni princip. V posameznih letih je bolj prevladoval en ali drug princip. Poleg navedenega pri serijskih publikacijah upoštevajo tudi zamejske publikacije, jugoslovansko orientirane publikacije, izseljenjski in emigrantski tisk.

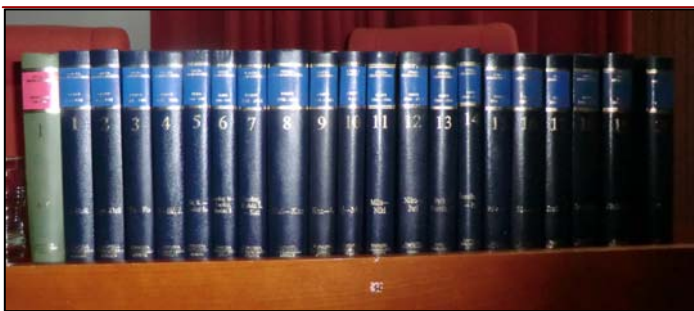
Skozi bibliografijo odseva razgibano politično dogajanje na Balkanu ob prelomu v 20. stoletje. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so bibliografijo pripravljali in urejali za tisk, je bilo družbenopolitično stanje v Srbiji prav tako močno razgibano. Podobno kot na tehnološkem področju nastajajo najboljši izumi v vojnah, se je tudi v tem primeru izkazalo, da je narodna zavest Srbov v tem težkem obdobju pripomogla k nastanku velikega dela – nacionalne bibliogra-

fije knjig za skoraj sto let. V letih obdobju od 1989 do 2008 so Srbi izdali 20 zvezkov z več kot 100.000 bibliografskimi zapisi za knjige. Zadnji, 21. zvezek z dodatki in popravki, je še v pripravi.

Bibliografija je urejena abecedno-imensko po značnici. Zvezki imajo avtorsko in predmetno kazalo. Kazala so po digitalizaciji tiskanih bibliografij porabili za prvi nivo redakcije digitalnih kopij. Redakcija bibliografije je potekala 6 let, na treh nivojih in še ni povsem končana. Bibliografija je dostopna na http://bibliografi.nb.rs/authors_2/ in tudi z domače spletne strani Srbske nacionalne knjižnice <http://www.nb.rs/pages/article.php?id=1381>. Zanimiva posebnost je tudi raba obeh pisav – cirilice in latinice.

Projekt je nastajal v sodelovanju s skoraj 150-imi knjižnicami iz širšega evropskega prostora, v katerih so preverjali bibliografske podatke; med njimi je tudi naša Narodna in univerzitetna knjižnica. Veliko delo in izhodišče za navedeno bibliografijo je v obdobju od 1956 do 2002 opravil takratni Jugoslovanski bibliografsko-informacijski institut s publiciranjem tekoče Jugoslovanske bibliografije, kasneje pa s posameznimi izdajami tudi srbski SAZU, univerzitetna biblioteka in seveda matična nacionalna knjižnica, pod okriljem katere je delo in uredništvo tudi ves čas potekalo.

Podobno kot v slovenskem prostoru, tudi Srbi v ospredje postavljajo posamezne avtorje bibliografij 19. stoletja, ki so opravili pionirsko delo, npr.: Đuro Daničić, Stojan Novaković, Dragutin Gosniković, Daniel Živaljević, in drugi. Kasneje izidejo bibliografije za krajša obdobja v institucijah, npr. Jugoslovanski bibliografski godišnjak za 1933 god., izd. 1935, izd. Srpska Kraljevska Akademija in Jugoslovanska bibliografija, izd. 1934, 1935, vse do poskusov prvih tekočih objav bibliografije v Glasniku Narodne biblioteke leta 1940, kar pa je žal prekinila druga svetovna vojna. Za bibliografijo knjig so uporabili 18 tekočih bibliografij, ki pa niso izhajale zvezno, tekoče. Pri serijskih publikacijah so si pomagali tudi s tiskarskimi in založniškimi katalogi. Virov za izgradnjo retrospektivne bibliografije je bilo še mnogo. Navedel sem jih le nekaj za ilustracijo

Slika 1: Srbska retrospektivna nacionalna bibliografija

obsežnosti, postopnosti in interdisciplinarnosti projekta.

Posebej je bil predstavljen projekt izdelave retrospektivne Srpske bibliografije periodike 1768–2005. Lani so izdali prvi zvezek (A–G), pričakujemo pa lahko še 4 zvezke in register s kazali. Bibliografija je urejena po abecedi naslovov serijskih publikacij. Iz opombe posameznega bibliografskega opisa je razviden bibliografski razvoj in »življenje« serijske publikacije v njenem celotnem obdobju oz. v obdobju 1768–2005. Podobno kot v Slovenski bibliografiji so popisani tudi glavni in odgovorni uredniki, periodičnost izhajanja, povezane serijske publikacije, kot so predhodne ali naslednje izdaje oz. nadaljevanja, priloge, združene ali razdružene publikacije itd. Navajajo tudi spremembe naslovov in UDK pri vsakem zapisu. Zanimivo je, da še vedno razvijajo in skrbijo za bogata kazala. V tisknem okolju je to seveda nujno in razumljivo, a ob prehodu na bibliografijo v elektronskem okolju, funkcionalnost kazal zamenjajo ustrezni iskalniki.

Posameznih manjših, tudi konceptualnih razlik med slovensko in srbsko nacionalno bibliografijo je več, osnovno izhodišče pa pri obeh ostaja enako: prizadevanje za zajem in popis vsega za narod pomembnega knjižničnega gradiva. Slovenski kulturni prostor predstavlja nacionalni knjižnici izziv za izdelavo nacionalne retrospektivne bibliografije knjig za obdobje 1912–

1944. S takšnim projektom bi pokrili večjo informacijsko vrzel za pomemben čas slovenske zgodovine.

V okviru konference je bila predstavljena tudi osebna bibliografija nobelovca Ive Andrića (1892–1975) v odnosu do nacionalne bibliografije. Bibliografija je zasnovana za obdobje 1911–2011. Nastala je v založništvu Zadužbine Ive Andrića, Srpske akademija nauka i umetnosti in Biblioteke Matice srpske. Izšla je leta 2011 v Beogradu in Novem Sadu. Gre za izjemno obsežno in natančno delo. V 50-ih različnih jezikih so popisali več kot 15.000 enot gradiva na 1.078 straneh. Osebna bibliografija je urejena kronološko. Obsega knjižna dela Ive Andrića, knjižne prevode, prevode v serijskih publikacijah, intervjuje, objavljena pisma in tudi knjige, ki jih je prevedel Ivo Andrić. Drugi del vsebuje popis knjig in prevodov, ki govorijo o Ivu Andriću. Bibliografijo zaokrožuje 7 kazal.

Bibliografija v elektronskem okolju in vključevanje tudi drugih knjižničnih gradiv v le-to je tudi v Srbiji še v razvoju. Naj navedem nekaj izjav, ki pozitivno usmeritev Slovenske bibliografije le še potrjujejo. **Dragoslava Rodalević** iz Narodne biblioteke Užice o vključevanju neknjižnih gradiv v bibliografijo pravi, da ni pomembno za kakšno obliko knjižničnega gradiva gre. Nosilci informacij so lahko različni. Bistvena je vsebina. **Dragana Stolić** iz Univerzitetne biblioteke v Beogradu pa pravi, da so tako bibliografije kot tudi digitalni repozitoriji nosilci iste ideje. V sodobnem času se dopolnjujejo in niso tekmeci; bibliografija repozitoriju oz. digitalni knjižnici predstavlja informacijsko podporo. Uporabniku je tako omogočeno, da tovrstno gradivo vključuje in nadgrajuje v svoje sisteme znanja.

Boris Rifi

Narodna in univerzitetna knjižnica

POROČILA

Z branjem do zvezd

Osrednja knjižnica Celje je v začetku letošnjega leta praznovala drugo obletnico delovanja v novih prostorih. Ob tej priložnosti je zaživel nov projekt, ki smo ga poimenovali »Z branjem do zvezd«. Program je pri-

pravljen po vzoru bralne značke, ki je v Sloveniji pri osnovnošolcih in srednješolcih prisotna že več kot 50 let. V zadnjih letih postaja čedalje bolj aktualna bralna značka za odrasle.

Začetki segajo v leto 2001, ko so na OŠ Breg učitelji brali za značko. Številnim knjižnicam, ki so se vključile v izvajanje tega programa, se je letos pridružila tudi celjska.

Namen te dejavnosti je spodbujanje bralne kulture in branja pri odraslih, ustvarjanje kritičnega bralnega odnosa, promocija kakovostnih slovenskih in tujih literarnih del, razvijanje refleksije o prebranem, druženje z ljubitelji branja in literarnimi ustvarjalci, obujanje spominov na branje v šolskih letih itd.

Anton Novačan, pesnik, pisatelj in dramatik, rojen v Celju, je zapisal: »Kdor nosi zvezde v svojem grbu, ta naj se dviga k zvezdam!« Tri zvezde so bile v grbu celjskih knezov in tudi danes grb ostaja enak. Zvezde lahko simbolizirajo mnogo različnega, vendar pa že od nekdaj predstavljajo upanje in nekaj pozitivnega. Na ta način jih pojmuje tudi pri nas. Bralcem dopuščamo možnost, da pomen zvezd razumejo po svoje, naša razlaga pa temelji na dejstvu, da z branjem dosežemo nekaj pozitivnega, nekaj več v življenju. Branje je čudovita pustolovščina, je iskanje neznanih svetov in zvezd, pri čemer osebnostno rastemo. Predvsem pa je branje užitek.

Prvo leto bralnega popotovanja smo pričeli ob kulturnem prazniku, s Prešernom pa se je na veseli dan kulture tudi zaključilo. Program je koordinirala bibliotekarka Polonca Bajc Napret. Seznam priporočene literature je ponujal 40 naslovov (poezija, romani in dokumentarna literatura). Skušali smo upoštevati različne želje in okuse bralcev, se prilagoditi različnim generacijam. Za osvojitve značke je bilo potrebno prebrati pet del. Bralci so lahko sodelovali tudi preko spletne strani knjižnice in socialnega omrežja Facebook. Preko različnih medijev smo jih obveščali o spremljevalnem

Slika 1: Prvi zvezdni utrinki (foto: Robert Ožura)

programu. Bralcem so bile na voljo zloženke s predlagano literaturo in kazalke, na katere so vpisovali prebrane naslove in zapisali misel o prebranih knjigah. V februarju na začetku akcije smo gostili celjskega pisatelja in odvetnika Igorja Karlovška. Ob svetovnem dnevu poezije v marcu smo gostili pesnika Ivana Dobnika. Poeziji smo želeli dati posebno mesto in spodbuditi branje pesmi slovenskih, še posebej pa celjskih avtorjev. V tednu slovenske knjige so knjižničarji pripravili knjižno čajanko. Knjižničarji so predstavili nekaj naslovov iz seznama. Knjižna čajanka ni samo pogovor o prebranih knjigah, je prijetno druženje, je razpravljanje o prebranih zgodbah, o njihovem doživljanju in sprejemanju. S promocijo smo nadaljevali skozi poletje ter v novembru – v okviru dneva splošnih knjižnic. Gost zaključka na Ta veseli dan kulture je bil dramatik, pesnik, pisatelj ter gledališki, filmski in operni režiser Vinko Möderndorfer, čigar knjiga je bila uvrščena na priporočilni seznam. V Besednici se je z njim pogovarjal Marijan Pušavec. Predstavljenih je bilo nekaj del iz njegovega obsežnega ustvarjalnega opusa, največ pozornosti pa je bilo posvečene knjigi s seznama – *Nihče več ne*

piše pisem. Program so popetrili člani ljubiteljskega gledališča KUD »Zarja« Trnovlje – Celje z branjem poezije in s prikazom odlomka iz komedije *Limonada slovenica* avtorja Vinka Möderndorferja. Veliko število obiskovalcev dokazuje avtorjevo precejšnjo priljubljenost. Tega ni spremenilo niti dejstvo, da je bil na ta večer protestni shod pred občinsko stavbo v Celju. Gost se je izkazal za odličnega in zabavnega sogovornika in tako je čas, namenjen pogovoru, kar prehitro minil.

Vsi, ki so osvojili značko (teh je bilo letos 30), so prejeli priznanje in skromno nagrado. Ob tej priložnosti so bili povabljeni k sodelovanju v prihodnjem letu, ko se bomo zopet »dotikali zvezd«. Želimo si, da bi se nam pridružili novi bralci, ter da bi čim več in kakovostno brali. Zanimanje in navdušenje bralcev nas prepričujeta, da smo na pravi poti.

Anica Gubenšek Gračnar
Osrednja knjižnica Celje
anica.gubensek@knjiznica-celje.si

Libraries in the digital age (LIDA) 2012

Zadar, Hrvaška, 18.–22. junij 2012

Konferenca LIDA – Libraries in the digital age se sedaj vsako drugo leto odvija na Hrvaškem, v Zadru. Kot sta uvodoma poudarila **Tefko Saračević** in **Tatjana Aparac-Jelušić**, glavna organizatorja konference, je dogodek namenjen predvsem navezovanju stikov. Temu cilju je zadostila tudi 12. LIDA, kar dokazuje 156 udeležencev iz 24 držav in 4 kontinentov. V petdnevnem konferenčnem delu je bilo predstavljenih 36 predavanj, 2 delavnici, 15 posterjev in doktorski forum. Dolgi mediteranski odmori in večeri so nudili veliko možnosti za spletnje novih mednarodnih poznanstev in dogovarjanje o sodelovanju.

Letošnja tema so bile spremembe (ang. Changes), razdeljene v dva sklopa. **Prvi sklop** del so predstavljale »Spremembe v svetu informacijskih storitev – evolucija in inovacije«. Vodja tega sklopa **Marie L. Radford** (School of Communication and Information, Rutgers University) je uvodoma izpostavila, da nam mora biti izziv spodbujati spremembe in ne sledenje. V tem sklopu sta bili dve vabljeni predavateljici.

Eileen G. Abels (iSchool at Drexel) je v referatu »Change: Opportunity or Threat for Reference Services in the Digital Age« predstavila spremembe, ki jih doživljajo uporabniki, knjižničarji in knjižnice. Spremembe, ki vplivajo na delovanje knjižnic so: dostop do informacij 24/7, kjerkoli, kadarkoli; uporaba mobilnih naprav in aplikacij; samostojen servis (ang. *self-servis*); družabna omrežja in spletne skupnosti uporablja večina mladih in vedno več starejših ... Spremem-

4

Slika 1: Mediteranski pogled iz predavalnice

be so vplivale na način nakupovanja in učenja ter na knjižnične storitve. Spremembe se dogajajo in knjižničarstvo, če želi preživeti, mora najti svoj položaj, potrebuje nove ideje in spremembe paradigem. Po njenem mnenju je treba upoštevati dve kombinaciji, ki sta spremili (ne le) knjižničarski svet:

- odprt dostop in spletna orodja;
- računalništvo v oblakih in mobilne naprave.

Vzporedno z naštetim se spreminjajo tudi naloge in opisi delovnih mest v knjižnicah, vsi zaposleni v stroki se morajo nenehno izobraževati. »V današnjem času, s spletom – kdorkoli se želi učiti, se lahko uči. Ni več izgovora!« Ob koncu se je vnela razprava, kako približevanje uporabniku le-ta sprejema in ali je mogoče zanj to preveč vsiljivo.

S predavanjem »I always stick with the first thing that comes up on Google« je **Lynn Silipigni Connaway** (OCLC) predstavila ugotovitve projekta »Visitors and residents«, ki bi jih moral poznati in upoštevati vsak visokošolski knjižničar pri motiviranju študentov za delo v e-študijskem okolju. Tudi v teh razmerah mora knjižnica ostati del uporabnikove izobraževalne izkušnje. Poudarila je, da se vse premalo zavedamo, da morajo knjižnice svoje usluge zgraditi okoli uporabnikov, kar pa lahko storijo le, če jih razumejo in poznajo. A obstaja vrzel na področju študij uporabnikov, saj nimamo dolgoročnih študij. Pri OCLC so v raziskavi identificirali dve vrsti uporabnikov: »rezidenti« – osebe, ki živijo online (več kot 10 ur na teden), prispevajo online vsebine, berejo online, in »obiskovalci« – osebe, ki jim tehnologija predstavlja orodje, internet uporabljajo pasivno oz. zgolj za poslovno rabo in to manj kot 6 ur na teden. Izpostavila je ugotovitve, da uporabniki dojemajo okolje Facebook kot zasebno okolje v katerega ne želijo vključevati poslovnih ali študijskih povezav, kar je tudi razlog, da uporabniki knjižnic ne obiskujejo Facebook strani knjižnic. V raziskavo so vključili štiri vrste uporabnikov (dijake, dodiplomske študente, podiplomske študente in visokošolske učitelje), za metodologijo raziskovanja pa so izbrali intervjuje, pisanje dnevnikov in anketiranje. Nekaj zanimivih, znanih in manj znanih ugotovitev:

- študenti uporabljajo Wikipedijo, tam najdene informacije uporabijo, a ne citirajo (citirajo »pravilni« vir), saj je Wikipedija v očeh profesorjev nezanesljiv vir podatkov, t. i. črni trg informacij;
- večina raziskovalcev in študentov uporablja internet ponoči, ob študiju in želi odgovor takoj;
- uporaba baz narašča s stopnjo študija;
- uporabniki med šolanjem istovetijo pojem knjižnica s knjigami in ne z bazami in e-revijami, kar pa ne velja za visokošolske učitelje in raziskovalce;
- pri iskanju in uporabi literature se za nasvet raje obrnejo na Google kot na knjižničarja »Google doesn't judge you!«;
- uporabniki smatrajo e-pošto kot formalni način komunikacije, programi za klepet so neformalni in verjetno je to razlog za neuporabo servisov »vprašaj knjižničarja«;
- pri iskanju informacij za osebno rabo so bili uporabniki zelo zainteresirani za pravilnost podatkov, pri iskanju znanstvenih informacijah, so se zadovoljili z najdenim.

Avtorji raziskave poudarjajo izobraževalni/opismenjevalni moment, katerega mora knjižničar pravilno izkoristiti za gradnjo odnosa z uporabnikom – pa naj bo fizični ali virtualni.

Drugi sklop, naslovljen »Spremembe svetu elektronskih virov – informacija in digitalizacija«, so zaznamovali trije vabljeni govorniki, ki so predstavili tri različne poglede na stroko. **Alyssa Goodman**, profesorice astronomije na Harvar-

Slika 2: »Dream team« treh govorcev v družbi vodje sklopa Christine L. Borgman (UCLA)

du, je predstavila svoj pogled in pozitivno izkušnjo na sodelovanje med raziskovalcem in knjižničarjem pri nastanku podatkovnih baz, ki so v astronomiji zelo pomembne.

Herbert Van de Sompel, raziskovalec iz Los Alamos National Laboratory, je predstavil spremembe v znanstvenem komuniciranju (spremenjene vrste objav, pomen interneta kot infrastrukture za znanstveno komuniciranje in HTTP URI kot identifikator). Kot aktualni problem je izpostavil neobvladovanje dinamike objavljanja na spletu in izgubljanje starejših verzij objav istega dokumenta. V sklopu zadnjega problema je produkt njegovega laboratorija »Memento« (www.mementoweb.org), ki omogoča vpogled v spletne strani iz preteklosti.

Liz Lyon, direktorica UKOLN (University of Bath), se je v svojem govoru osredotočila na izobraževanje za delo z orodji, ki bi moralo biti del izobraževanja informacijskih strokovnjakov. Definirala je vlogi univerzitetnega knjižničarja (vodstvene sposobnosti) in visokošolskega knjižničarja (odlično poznavanje informacij svoje ustanove). Veliko njenih zanimivih predavanj najdete na spletnem naslovu: www.ukoln.ac.uk/ukoln/staff/e.j.lyon/presentations.html.

V skupni razpravi so vsi trije poudarili pomen timskega dela v znanosti, v katerem mora sodelovati tudi knjižničar, saj raziskovalci »ne vedo ničesar o knjižničarskem delu, knjižničar pa lahko s svojim znanjem veliko pripomore k uspešnosti raziskave«.

Izbor zanimivih referatov

Referenti so se veliko ukvarjali z vprašanji, kaj je danes knjižnica in kaj je danes knjižnična zbirka, kako zagotavljati stalen dostop do informacij (24/7, kjerkoli, kadarkoli) ter kako poznamo naše uporabnike. Izpostavili so:

- potrebo po višji usposobljenosti knjižničarjev s področja informatike in
- nastalo vrzel med raziskovanjem, prakso in izobraževanjem (predvsem prenizka vlaganja v raziskave in premajhno vključevanje v raziskovalne projekte).

Georg Petz je v referatu »ADOCO: Facilitating Quality Control in Mass Digitisation« predstavil digitalizacijski projekt avstrijske nacionalne knjižnice, ki ga izvajajo z Googlom. Do sedaj so

digitalizirali 600.000 enot (okoli 20 milijonov strani), katerim je že potekla avtorsko pravna zaščita. V projektu je Google zadolžen za transport v digitalizacijski center v Nemčijo, kjer dokumente skenirajo in obdelajo kvaliteto posnetkov. Vsi digitalizirani dokumenti so nato dosegljivi preko Google Books in Europeane. Avstrijski knjižničarji zapise opremijo z metapodatki, poskrbijo za sekundarno shranjevanje na lokalnih strežnikih in za njihovo trajno hrambo. Knjižničarji tudi administrativno vodijo celotno logistiko (izbira knjig za digitalizacijo, urejanje dokumentacije za prevoz gradiva v tujino). Program ADOCO (Austrian Books Online Download & Control) so pričeli julija 2011 in je namenjen iskanju sistemskih napak pri digitalizaciji. S programom lahko odkrijejo morebitne napake in jih na strani popravijo ter se tako izognejo ponovnemu skeniranju dokumenta. Gradivo je možno pregledovati z opcijo iskanja po celotnem besedilu, pripravljajo pa tudi aplikacijo za mobilne telefone.

Gary Radford je z referatom »Alternative Libraries as Heterotopias: Challenging Conventional Constructs of Library Service« predstavil spremenjeno oz. nadgrajeno vlogo knjižnice, ki je ne le knjižnica, temveč tudi pisarna, dom, šola, otroško igrišče, prostor avantur, prostor odgovorov, je prostor izkušenj in prostor, kjer se lahko izgubiš.

Tian Xiao Zhang (»Pay-Per-View, a Promising Model of E-articles Subscription For Middle/Small Sized Academic Libraries in Digital Age«) je predstavila spremenjeno vedenje uporabnikov ob spremenjenem načinu nabave revij oz. člankov in poudarila vlogo knjižničarja pri iskanju kompromisnih rešitev med obsežnostjo, kvaliteto in ceno zbirke.

Robert Pymm je z referatom »E-books, e-audio and public libraries: Is it lift off or steady as she goes?« predstavil projekt splošne knjižnice v Canberri (Avstralija), kjer od leta 2006 ponujajo 1750 naslovov e-knjig, naložljivih na zasebne bralne naprave. Kljub dejstvu, da je Avstralija angleško govoreča država, pa jim primanjkuje lokalnih naslovov, saj domači veliki založniki ne omogočajo izposoje e-knjig v e-pub formatu, prav tako ne morejo izposojati Amazonovih knjig (kot je to možno v ZDA). Bolj kot izposoja e-knjig je uporabnike navdušila možnost izposoje zvočnih knjig.

Darko Lacovic je predstavil rezultate hrvaške raziskave »LIS students seeking information for their final papers: small-scale study at the Faculty of Philosophy in Osijek«. Prvi del raziskave je bila citatna analiza zaključnih nalog, ki je pokazala, da študent v povprečju uporabi 16 virov, ki so večinoma dosegljivi prek spleta, so novejšega datuma, prevladujoča jezika sta hrvaščina in angleščina, 34 % virov predstavljajo knjige, 58 % pa članki. V drugem delu raziskave so izvedli intervjuje z diplomanti na temo, kako so iskali literaturo in kakšno vlogo sta imela pri tem knjižnica in knjižnično osebje:

- študenti so slabo prepoznavali relevantnost virov in prepoznavanje avtoritet iz raziskovalnega področja;
- študenti so večinoma uporabljali enostavno iskanje in enostavne ključne besede;
- knjižnica je imela zelo veliko vlogo v prvi fazi raziskovanja, nadalje pa so jo uporabljali kot čitalnico in dostop do baz in izposoje gradiva;
- pomoč knjižničarjev so študenti prepoznali pri izposoji in uporabi baz;
- največkrat so študenti iskali pomoč pri mentorju, šele nato v knjižnici, avtorjev niso kontaktirali.

Ross Todd je v referatu »Libraries in the digital age: Conceptions of the Next Gen School Librarians« predstavil trende v ameriških šolskih knjižnicah, kjer se nadaljuje njihovo zapiranje in prehod na mobilno tehnologijo. Rezultati raziskave o šolskih knjižnicah (1. del: cissl.rutgers.edu/images/stories/docs/njasl_phase_1.pdf in 2. del: cissl.rutgers.edu/images/stories/docs/njasl_phase%20_2_final.pdf):

- ravnatelji so se strinjali, da je vzdrževanje šolske knjižnice drago, a potrebno, saj je knjižnica prostor za shranjevanje virov in šolski pedagoški center;
- šolskega knjižničarja ravnatelji in drugi učitelji dojemajo kot učitelja – enakovrednega pedagoškega sodelavca, ki se ukvarja z informacijskim opismenjevanjem;
- šolska knjižnica je tako dobra, kolikor je šolski knjižničar dober učitelj; dober šolski knjižničar je knjižničar z dušo, ki ne daje največjega poudarka iskanju gradiva, temveč na razvoj kritičnega mišljenja;
- z neomejenimi finančnimi sredstvi bi intervjuvanci povečali velikost šolske knjižnice in »klonirali« šolskega knjižničarja (več strokovnega osebja).

Slika 3: Slovenska referenta

Polona Vilar in **Primož Južnič** sta predstavila delne rezultate slovenske raziskave »Are librarians familiar with information seeking behaviour of teachers and researchers in their respective institutions?«:

- IKT vpliva na delo raziskovalcev, na njihove načine sodelovanja in pridobivanje gradiv;
- slovenski raziskovalci ne uporabljajo knjižnic, medknjižnične izposoje in portalov, niti ne uporabljajo možnosti spleta 2.0 (npr. blogov);
- slovenski raziskovalci določenih storitev ne prepoznavajo kot knjižničnih storitev: OPAC, SICRIS, e-dostop do virov;
- slovenski knjižničarji poznajo raziskovalce na osebni ravni, študij uporabnikov ne izvajajo pogosto;
- slovenski knjižničarji ne poznajo delovnika raziskovalcev (izven običajnega delovnega časa) in ne izvajajo aktivnosti, s katerimi bi se jim približali.

Sheila Corral je v referatu »Information Resource Development and »Collection« in the Digital

Age: Conceptual Frameworks and New Definitions for the Network World« iskala novo definicijo knjižnične zbirke: »Zbirka je proces zbiranja in zagotavljanja dostopnosti.« Poudarila je, da je potrebno vključevati nove tipe zbirk in jih ne prepuščati drugim ponudnikom.

Zadnji konferenčni dan je bil bolj evropsko obarvan, v panelni diskusiji so referenti ugotavljali razlike med ameriškim in evropskim dojemanjem informacijske znanosti. **Lyn Robinson** (City University London) je predstavila začetke informacijske znanosti v Veliki Britaniji, **Elena Corradini** (Univerza v Padovi) razvoj v Italiji, **Christian Schloegl** (dunajska univerza) pa je predstavil težave, s katerimi se sooča informacijska znanost v Evropi: fregmentacija stroke, različni tipi knjižnic, problem jezikov.

Zahvala

Za prijetno in koristno preživet čas v Zadru se moramo udeleženci zahvaliti zadrskim organizatorjem (Sveučilište u Zadru, Odjel za informacijske znanosti), predvsem Tatjani Aparac-Jelušić, prijetni poletni mediteranski klimi, zgodovinsko zanimivemu Zadru ter referentom, ki so se držali časovnih omejitev. Za možnost udeležbe na konferenci LIDA 2012 se avtorica prispevka zahvaljuje Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije, Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani in Gozdarskemu inštitutu Slovenije.

Dodatne informacije

Informacije o konferenci so dosegljive na spletni strani konference (ozk.unizd.hr/lida), vključno z zbornikom (ozk.unizd.hr/proceedings/index.php/lida2012).

Maja Božič
Gozdarska knjižnica

7

OBVESTILA

Koledar prihajajočih srečanj

TUJINA

(izbor za obdobje marec 2013)

- **11.-15. 3. 2013**, Stuttgart, Nemčija, *Networked Systems*, <http://www.netsys2013.de>
- **13.-15. 3. 2013**, Lisboa, Portugalska, *Digital Memories*, <http://www.inter-disciplinary.net/critical-issues/cyber/digital-memories/details/>
- **19.-22. 3. 2013**, Potsdam, Nemčija, *International*

Symposium of Information Science, <http://www.isi2013.de/>

- **20.-22. 3. 2013**, Antwerp, Belgija, *Youth 2.0: Connecting, Sharing and Empowering? Affordances, Uses and Risks of Social Media*, <http://www.ua.ac.be/main.aspx?c=YOUTH2.0>
- **25.-27. 3. 2013**, Manchester, Velika Britanija, *Librarians' Information Literacy Annual Conference*, <http://www.lilconference.com/WP>

Knjižničarjevo soočanje z bralno pismenostjo četrtošolcev

Pedagoški inštitut je konec leta 2012 objavil prvo poročilo o mednarodnih in nacionalnih rezultatih Mednarodne raziskave bralne pismenosti PIRLS 2011 med četrtošolci:

<http://193.2.222.157/Sifranti/InternationalProject.aspx?id=20>. Izsledke je predstavila Marjeta Doupona Horvat v publikaciji *Bralna pismenost četrtošolcev v Sloveniji in po svetu*.

Rezultati so pričakovano zanimivi tudi za vsakega knjižničarja, ki se je že, ali pa tudi ne, spoprijateljil z dejstvom, da ima pomembno vlogo in odgovornost pri razvoju bralne pismenosti prebivalstva. Naj spomnim, da je bil njegov vpliv na rezultate bralne pismenosti potrjen že v prvi raziskavi bralne pismenosti tretješolcev, leta 1991 (Novljan, S. *Sodobne dejavnosti šolske knjižnice s posebnim ozirom na njene bibliopedagoške naloge pri izvajanju izobraževalnega programa učenja branja v osnovni šoli*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1996). Podatki v poročilu mu ponujajo premislek o lastnem delu in njegovem vplivu na razvoj bralne pismenosti, čeprav njegovega dela tokrat ni meril nihče. Najprej se bodo samokritično izprašali knjižničarji šolskih in splošnih knjižnic, posredno pa so v rezultate vpleteni tudi knjižničarji, ki kjerkoli strežejo potrebam odraslih prebivalcev, ki so tako ali drugače kot starši, učitelji, vzgojitelji, uradniki, novinarji ... pri opismenjevanju zgled in pomoč otrokom.

Navajam nekaj poudarkov za vabilo k prebiranju poročila in k

premisleku knjižnic, ali so storile vse, kar je v njihovi moči, so delale prav in prave stvari, pri čemer se ne bodo mogle izogniti vprašanju, zakaj njihova prizadevanja ne dobijo vselej želenega odmeva med potencialnimi uporabniki. Nič narobe ne bo, če se ob tem porodi misel, da še zdaj kar nekaj prebivalcev ocenjuje knjižnico po lastni izkušnji, ki ponuja podobo izposojevališča knjig za prosti čas, oni pa menijo, da odkar so zapustili bralno značko in domače branje, časa za tako branje več nimajo.

V raziskavi o bralni pismenosti, ki je ugotavljala, kako dobro razumejo četrtošolci, kar sami preberejo, je sodelovalo 49 držav. Med njimi je slovenske dosežke predstavljal vzorec 195 šol s 4512 učenci. Slovenija ima bralno povprečje izkazano s 530 točkami, kar je nižje od mednarodnega mejnika 550 točk. Slednji predstavlja nivo pismenosti, ki omogoča učenecem znanje branja, ko se učenci z branjem lahko učijo. Pri nas ga dosega 42 % otrok (v Singapurju npr. se lahko samostojno z branjem uči 62 %, v Rusiji pa 63 % otrok), najvišji mednarodni mejnik 625 točk, ko so učenci sposobni v interpretaciji upoštevati celotno besedilo in navesti dokaze iz besedila, pa dosega 8 % naših učencev.

Bralni dosežki se po pokrajinah razlikujejo. Med tem ko osrednja slovenska pokrajina dosega 541 točk, sta na dnu lestvice Pomurska in Koroška s 35 točkami manj, to pa je skoraj enoletna razlika v učenju branja. Pri tem ne gre spregledati, da

le 8,5 % razlik v dosežku otrok lahko pripišemo šoli, poroča Douponova, ostalo domačemu okolju, virom in spodbudam za učenje, ki jih ima učenec doma, v bližini doma, dohodku družine, izobraženosti staršev oziroma njihovim pričakovanjem. Knjižničarji ne moremo ostati ravnodušni, če te podatke povežejo s podatki Centra za razvoj knjižnic pri NUK o razvivosti *splošnih knjižnic* in s tem, da kar deset občin v letu 2011 ni imelo v svojem okolju dostopne nobene oblike izposojevališča. Največ teh občin je prav v Pomurju.

Gospodarska kriza ne more biti prepričljivo opravičilo za zniževanje kulturnih standardov in povečevanje neenakosti prebivalstva, še zlasti ne v občinah, kjer si je prebivalstvo izvolilo županstvo, čeprav je število prebivalcev ponekod pod standardom, ki določa pogoje za ustanovitev občine. Vlagati je potrebno tja, kjer se gradi prihodnost, in s prioriteto tja, kjer je pogojev za izobraževanje, kulturo najmanj, vedo knjižničarji. Zato so v sistemu dostopnosti bralnih virov razvili *krajevno knjižnico*, človekovo najzgodnejšo in stalno sopotnico v življenju. Branja se začnemo učiti najprej, najbolj zgodaj doma in ob pomoči splošne knjižnice, v katero smo povabljeni že ob rojstvu, in do mature moramo besednjak z izrazito pomočjo šol razširiti na okoli 20.000 besed, da se lahko učimo naprej in se imamo za enake državljanke, ki zmorejo z branjem pridobiti potrebe informacije, vedenje in znanje. Knjižnica zmora zmanjševati razlike v

bralni pismenosti, še zlasti v kritičnem času počitnic. Ko nastopijo šolske počitnice, se razlike v bralni pismenosti najbolj povečujejo. V socialno ogroženih okoljih, revnih s knjižnično dejavnostjo in drugimi kulturnimi dejavniki, slabo pismeni otroci še bolj nazadujejo, tudi zato, ker ne hodijo na počitnice, ne potujejo, ne dobivajo zadosti dražljajev, raznolikih spodbud za širjenje besedišča, opozarja poročevalka, ko predstavlja pomen družine in njene možnosti, izobrazbo staršev ter njihovih pričakovanj za razvoj pismenosti.

»Če je družina močan dejavnik, to še ne pomeni, da ga je treba še okrepiti. Nasprotno, okrepiti je treba tisti del, ki je šibak; to pa je vpliv šole.«, pravi poročevalka (str. 141).

In kakšen vpliv imajo *šolske knjižnice*? Najprej so raziskovalci zaznali velike razlike med šolami v dostopnosti knjig. Praviloma jih je malo prav tam, kjer bi jih najbolj potrebovali, v mestnih, bogatejših socialno ekonomskih okoljih pa otroci ob mnogo bogatejši ponudbi šolskih knjižnic teh tudi ne obiskujejo, ker imajo knjige (tudi zelo bralno vplivne enciklopedije in slovarje) doma in v bližnji splošni knjižnici. Druga značilnost vpliva šolske knjižnice je, da velikost knjižnične zbirke ni

povezana z bralnim dosežkom otrok. 66 % učencev šol, kjer imajo v knjižnici več kot 5.000 knjig, je doseglo 529 točk, 27 % učencev iz šol, kjer je v šolski knjižnici od 501 do 5000 knjig, pa 530 točk. Rezultati so podobni rezultatom že omenjene raziskave Novljanove, ki ugotavlja tudi, da imajo dejavniki šolske knjižnice primeren uspeh, kadar so vsi enakomerno razviti. Torej ob dobri zbirki knjižničnega gradiva še prostor za njegovo pregledno ureditev in uporabo ter knjižničarja, ki zmore preseči splošne oblike knjižne in knjižnične vzgoje z uvajanjem knjižnice kot učnega dejavnika v pouk vseh predmetov.

Knjižničar, ki mu v sodobnem času raste pomen, ne samo kot strokovnjaku, ki zmore organizirati knjižnico tako, da jo lahko uporabnik samostojno uporablja, ampak kot strokovnjaku, ki nastopa na svojem področju kot svetovalec, informator, učitelj, vzgojitelj, ki obvlada svojo in druge knjižnice in zunanje vire informacij, naj bi bil tudi govorno sposoben to znanje in vednje deliti z obiskovalci. Da mora biti pripravljen to početi, je sicer samo po sebi umevno, ne pa tudi povsod doseženo. Hudo je poslušati pripombe obiskovalcev o knjižničarjevem ravnanju, kadar se to birokratsko

skrči na delitev navodil, prepovedi (npr. znameniti odgovor: »Na internet pogledjte« in znamenite tiskane zloženke »hišni red«, ki govore o tem, kaj ne sme obiskovalec početi v knjižnici, redko pa mu razložijo, kaj mu je na voljo in čemu kaj služi in s kakšnim pričakovanim namenom). Če ste kdaj to doživeli, še zlasti v okolju javnega zavoda, ki se kiti s kulturnim in etičnim ravnanjem, boste vedeli, zakaj so prizadeti.

Komunikacije se da naučiti in govor ima med drugim povezano z razvijanjem bralne pismenosti, pravi Marentič-Požarnikova skupaj s Plut-Pregljevo v knjigi *Moč učnega pogovora*: poti do znanj z razumevanjem (izdal jo je Zavod RS za šolstvo). Tudi to priporočam, celo za kakšno predavanje na seminarjih za knjižničarje, med drugim zato, ker sodi med vire, ki ne znižujejo učnih standardov (da bi ustanove prikazale uspeh svojega dela), ampak se zavzema za dvig kakovosti in nenehni razvoj strokovnega dela. Da ni nemogoče doseči boljših rezultatov, so pokazali uspehi četrtošolcev in osmošolcev z nadpovprečnimi rezultati v matematiki in naravoslovju.

Silva Novljan

9

NOVOSTI

Algoritem arene

priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig 2012

MKL, Pionirska - center za mladinsko književnost in knjižničarstvo je skupaj s strokovnimi sodelavci tudi letos pripravila Priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig (pregled knjižnih izdaj za leto 2011) in ga predstavila na novembrski strokovni sredi, 14. 11. 2011, v dvorani Knjižnice Otona Župančiča. Predstavitve se je udeležilo

okrog 80 udeležencev iz vse Slovenije, predvsem mladinskih knjižničarjev splošnih in šolskih knjižnic.

Znak kakovosti »zlata hruška« je tudi letos prisoten na 28. Knjižnem sejmu v Cankarjevem domu in že dodobra prepoznan med obiskovalci

sejma in založniki. Algoritem arene je bil znotraj okvirov vrednotenja mladinskih knjig predstavljen tudi na sejmski Debatni kavarni, 21. 11. 2012, z naslovom **Med ničevostjo in odličnostjo**.

Priročnik se je v preteklih letih izkazal kot nepogrešljiv vir informacij pri strokovnem delu knjižničarjev, mentorjev bralne značke, učiteljev, vzgojiteljev in staršev, pa tudi založnikov in knjigotržcev, avtorjev in strokovnjakov s področja mladinske književnosti.

Rdeča nit in naslov publikacije **Algoritem arene** skuša opozoriti na zanimivo optiko mladinske

književnosti, ki odstira v zadnjem času, tako v svetu kot tudi pri nas, vse bolj dramatičen in zaskrbljujoč problem sodobne mlade generacije: po eni strani njeno odvečnost, izgubljenost in brezizhodnost, v katerih so mladi žrtve družbenih iger odraslih, po drugi strani pa njihovo postopno prebujanje k uporništvu in iskanju novih vrednot, ki zorijo v odločitve, da se takšnim igram poskušajo odpovedati ali si zamisliti drugačne.

Priročnik 2012 prinaša tudi letos seznam **zlatih hrušk** iz produkcije 2011 (novosti in zimzelenke), bibliografski pregled leposlovja in poučnih knjig po temah, zvrsteh in žanrih, bibliografska in orodna kazala, predmetno kazalo, uvodno besedo uredništva ter pregled vseh v preteklem letu nagrajenih knjig, zlasti **priznanj »zlata hruška«** v treh kategorijah (izvirno slovensko leposlovje, izvirna poučna knjiga in prevedena leposlovna knjiga), ki kot izviren kolaž krasijo tudi naslovnico letošnjega Priročnika.

Izdajo Priročnika je sofinancirala Javna agencija za knjigo republike Slovenije.

Ida Mlakar

Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo
Mestna knjižnica Ljubljana

KNJIŽNIČNE PRIREDITVE

Gibi govoriyo v Mestni knjižnici Ljubljana

10

V izobraževalnem programu Mestne knjižnice Ljubljana uporabnikom pripravljamo različne jezikovne izzive. Za *ta velike* imamo tečaj nemščine, francoščine in španščine, ob tem še delavnice angleškega in španskega jezika, pogovorne ure v italijanščini ter angleščini in »kuharsko« italijanščino. Za *ta male* pripravljamo poljudno-

znanstvene delavnice v angleškem jeziku in pravljичne urice v španskem in angleškem jeziku. Za vse to poskrbijo naši zaposleni in zunanji sodelavci. Programe izvajamo v okviru Točk vseživljenjskega učenja, Središča za samostojno učenje, Borze znanja ali pod okriljem drugih pobud.

Že drugo leto zapored imamo v okviru Središča za samostojno učenje prav posebne jezikovne delavnice. Gre za delavnice, ki jih naši uporabniki poznajo pod imenom *Gibi govoriyo*. Pod tem imenom se skrivajo začetne

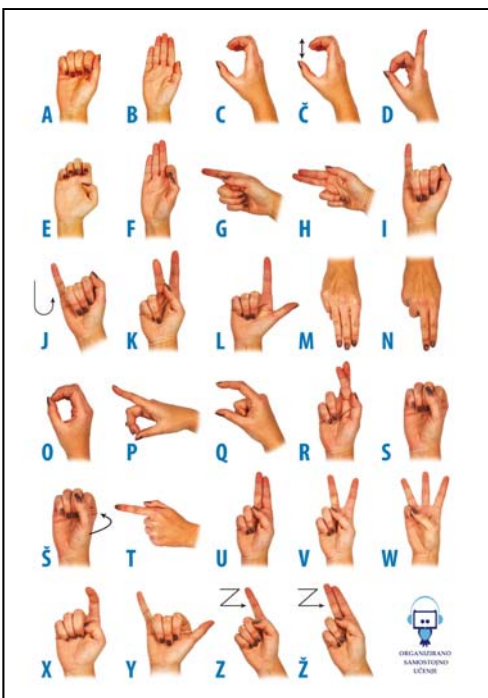
delavnice slovenskega znakovnega jezika. Delavnice zajemajo učenje enoročne abecede, predstavljanje in pozdravljanje v kretnji ter mnogo zanimivega besedišča, uporabnega v vsakdanjih situacijah in namenjenega lajšanju sporazumevanja med gluhi in slišecimi. Z delavnicami želimo predstaviti jezik širši okolici in udeležence spodbuditi k učenju komunikacije s kretnjami.

Vodi jih andragoginja Danjela Marcola, ki se je s slovenskim znakovnim jezikom spoznavala na različnih tečajih ter v sodelo-

vanju z Zavodom za gluhe in naglušne v Ljubljani izdelala tudi diplomsko nalogo *Izobraževalna biografija gluhih in naglušnih odraslih*. V Mestni knjižnici Ljubljana na področju izobraževanja odraslih že več let dela kot mentorica, svetovalka in informatorka z različnimi ciljnim skupinami uporabnikov, predvsem s starejšimi in brezposelnimi.

Delavnice so namenjene članom Mestne knjižnice Ljubljana in so brezplačne. Učenje poteka v manjših skupinah, do 8 udeležencev, tako da lahko mentorica spremlja pravilnost kretanja vsakega udeleženca posebej. Celotna skupina lahko intenzivno ponavlja in vadi tako, da ob kretanju različno izgovarjajo besede in uporabljajo primerno mimiko. Na delavnicah vsakokrat poskušajo novo naučene besede uporabiti v krajših stavkih in dialogih, občasno pa se preizkušajo tudi v prevajanju krajših odstavkov. Poudarek je tudi na mimiki obraza in gibanju telesa, zato se delavnice pogosto začnejo s pantomimo.

Slika 1: Gradivo za učenje znakovnega jezika, ki smo ga pripravili v MKL

V Središču za samostojno učenje so uporabnikom za učenje na voljo:

- *Naučimo se slovenskega znakovnega jezika 1: učbenik za slovenski znakovni jezik*, Ljubica Podboršek & Katja Krajnc, Zavod za gluhe in naglušne, 2006
- *Slikovni slovar slovenskega znakovnega jezika 1: dodatek k učbeniku Naučimo se slovenskega znakovnega jezika*, Ljubica Podboršek, Zavod za gluhe in naglušne, 2010
- *Naučimo se slovenskega znakovnega jezika: učbenik za slovenski znakovni jezik 2*, Ljubica Podboršek & Katja Krajnc, Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, 2010
- *Multimedijski praktični slovar slovenskega znakovnega jezika*, Žele, Andreja,
- Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, 2003.

Takšna in še druga gradiva so uporabnikom za izposojno na dom na voljo tudi v nekaterih drugih enotah Mestne knjižnice Ljubljana.

Program je zasnovan stopenjsko, v šestih korakih. Posamezna delavnica se odvija v dveh delih, v vmesnem času pa vabimo udeležence k samostojnemu učenju in utrjevanju znakovnega jezika v Središču za samostojno učenje, kjer jim je na voljo različno učno gradivo. Udeležba na delavnicah in učenje v Središču za samostojno učenje sta za uporabnike brezplačni, dejavnost pa financira Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport.

Še posebej nas veseli, da so vsebine pritegnile tudi mlajše,

ki se delavnic Središča za samostojno učenje redkeje udeležujejo. *Gibi govorijo* predstavlja netradicionalno ponudbo v knjižnicah in pomeni dodano vrednost. Usvojeno znanje udeležencem omogoča komunikacijo z gluhihimi in naglušnimi ter tako pripomore k večji vključenosti ranljivih skupin v družbo. Zadovoljstvo se odraža tudi v pozitivnih odzivih udeležencev in izraženem zanimanju za dopolnjevanje znanja.

Simona Šinko
Center za vseživljenjsko učenje v
Mestni knjižnici Ljubljana
simona.sinko@mkjlj.si

Slika 2: Utrinek z delavnice (foto: Arhiv MKL)

Bralna značka za odrasle »Korošci pa bukve beremo«

Ob dnevu slovenskih splošnih knjižnic smo v Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem pričeli s tretjo sezono bralne značke za odrasle »Korošci pa bukve beremo«. Projekt promocije branja za odrasle izvajamo v sodelovanju z vsemi koroškimi splošnimi knjižnicami. Namen bralne značke za odrasle je:

- povečati bralno kulturo na Koroškem;
- vzpodbujati bralne navade in prostovoljno branje v prostem času;
- vzgajati bralce za vse življenje;
- s strokovno izbiro bralcem ponuditi primerno/raznovrstno kakovostno literaturo domačih in tujih avtorjev.

Branje knjig bo potekalo od novembra 2012 do aprila 2013. Vse bralce, ki bodo v tem obdobju prebrali vsaj 5 knjig (štiri prozna dela in eno pesniško zbirko), bomo na zaključni prireditvi nagradili. V pomoč pri izbiri knjig ponujamo knjižni meni, ki obsega preko štirideset književnih del. Med njimi so tako aktualne novitete kot knjižna klasika. Knjižni meni je razdeljen na dva dela; v prvem, »Za lušt«, ponujamo pesmi slovenskih pesnikov, v drugem, »Iz naše cule«, so prozna dela. Bralno dogajanje vsako leto popestrimo s srečanji, kjer spregovorimo o prebranih knjigah ter povabimo kakšnega gosta.

Novost letošnje bralne značke je možnost sodelovanja tistih bralcev, ki zaradi različnih razlogov težko berejo. Za njih imamo v knjižnici lahko branje. Lahko branje je namenjeno:

- ljudem z motnjo v duševnem razvoju;
- ljudem po nezgodni poškodbi glave ali kapi;
- starejšim, ki doživljajo s staranjem povezane težave;
- mladostnikom s posebnimi učnimi težavami;
- ljudem, ki ne poznajo dobro slovenskega jezika in
- številnim drugim.

Njihovim potrebam smo prilagodili način sodelovanja, seznam knjig in zgibanko (večji tisk, večji razmik med znaki, lahko razumljivi stavki). Na seznamu knjig za lahko branje sta dve prepoznavni, lahko berljivi leposlovnii prireditvi (Shakespeare, W.: Romeo in Julija: lahko branje, in Tavčar, I.: Visoška kronika: lahko branje) in pesniška zbirka Toneta Pavčka po izbiri. Naše-

Slika 1: Korošice in Korošci, ki bukve berejo (foto: Jelka Kos)

mu povabilu k branju in lahkemu branju so se prijazno odzvali tudi bralci v Centru za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem.

V prvih dveh letih je bralno značko uspešno zaključilo okrog sto bralcev. Letošnje začetne slovesnosti se je udeležilo šestdeset srčnih ljubiteljev knjig, zato verjamemo, da bo odziv med bralci v tej sezoni še večji. Z objavo tega prispevka pa želimo prispevati k prepoznavnosti naše skupne akcije v slovenskem prostoru.

Petra Makuc
Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne
na Koroškem

petra.makuc@rav.sik.si

12

Slika 2: Bralno sezono smo odprli z razvezom cule (foto: Jelka Kos)

Oprema IKT

analiza popisa IKT 2010 po območjih OOK

Na podlagi programa območnih knjižnic za leto 2011 smo osrednje območne knjižnice v sodelovanju s splošnimi knjižnicami na svojih območjih izvedle popis opreme IKT. Z njim smo želeli ugotoviti naslednje:

- lokalne potrebe uporabnikov in zaposlenih v knjižnicah,
- možnosti za boljšo izrabo obstoječih informacijskih virov,
- možnosti za pripravo skupnih projektov in razvoj informacijskega sistema,
- sistemska varnost,
- komunikacije,
- potrebe po funkcionalni nadgradnji informacijskega sistema,
- izboljšanje osebne produktivnosti zaposlenih,
- uporabnikom ponuditi udobno in kvalitetno podporo.

V popisu smo zajeli naslednje sklope:

- način vzdrževanja opreme IKT v knjižnicah,
- stanje in delež delovnih postaj za zaposlene in za uporabnike,
- povezava do interneta in stanje omrežne opreme,
- programska oprema in licence.

ANALIZA POPISA

Vzdrževanje opreme IKT

Že ob nakupu opreme IKT moramo razmišljati, kako bo potekalo njeno vzdrževanje. Poskrbeti je potrebno za pravilno namestitvev, pregled delovanja, ureditev dokumentacije in skrb za posodabljanje iztrošene opreme. Knjižnicam, ki nimajo lastnega kadra za vzdrževanje informacijske tehnologije, pri vzdrževanju opreme pomagajo zunanji izvajalci.

Knjižnice **Celjskega območja** v večini same skrbijo za opremo IKT, po potrebi pokličejo zunanje izvajalce. V Osrednji knjižnici Celje je zaposlen informatik, ki skrbi za 20 strežnikov in več kot 70 računalnikov ter za drugo računalniško opremo. Večina knjižnic **Dolenjskega območja** ima zunanjega izvajalca s katerim je sklenjena vzdrževalna pogodba, le v Novem mestu sami skrbijo za opremo IKT. V Knjižnici Mirana Jarca Novo mesto je zaposlen informatik, ki skrbi za 3 strežnike in več kot 90 računalnikov

Osrednje območne knjižnice ter za drugo računalniško opremo. Knjižnice **Gorenjskega območja** uporabljajo različne možnosti za vzdrževanje opreme. Računalničarja imata zaposlenega knjižnici na Jesenicah in v Radovljici, z zaposlenimi si pomagajo tudi v Trzinu. Knjižnice na **Goriškem območju** za opremo IKT skrbijo same, po potrebi pa pokličejo zunanje izvajalce. V treh od štirih knjižnic na **Koroškem območju** za vzdrževanje skrbijo zunanji izvajalci s katerimi so oziroma niso sklenjene vzdrževalne pogodbe, delno pa za IKT v knjižnicah skrbijo sami. V polovici knjižnic **Obalno-kraškega območja** sami skrbijo za vzdrževanje opreme IKT, po potrebi pokličejo zunanjega izvajalca. V Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper je zaposlen informatik, ki skrbi za nekaj več kot 50 računalnikov ter za drugo opremo IKT, strežnike in omrežno opremo pa vzdržuje podjetje, s katerim je sklenjena vzdrževalna pogodba. Na **Osrednjeslovenskem območju** v večini knjižnic za opremo IKT skrbijo zunanji izvajalci. V Mestni knjižnici Ljubljana so zaposleni trije informatiki, ki skrbijo za več kot 500 računalnikov ter za drugo računalniško opremo. Knjižnice **Pomurskega območja** v večini same skrbijo za opremo IKT, po potrebi pa pokličejo zunanje izvajalce. Knjižnica Lendava ima zunanjega izvajalca za računovodski program. V Splošni knjižnici Ljutomer pri vzdrževanju pomaga sistemski administrator iz OOK Pišk Murska Sobota. Knjižnica Gornja Radgona, ki ima zgolj dva zaposlena, pa je primorana v celoti koristiti pomoč zunanjega izvajalca. Knjižnici **Spodnjepodravskega območja** imata različno urejen način vzdrževanja opreme IKT. Knjižnica v Ormožu vzdrževanje opreme opravlja z lastnim kadrom, v knjižnici na Ptujju pa imajo urejeno vzdrževanje tako z lastnim kadrom kot tudi zunanjim izvajalcem, s katerim imajo podpisano pogodbo o vzdrževanju, a le za delovne postaje, ne pa tudi za strežnike. Vse tri knjižnice na **Štajerskem območju** uporabljajo kombinacijo notranjega in zunanjega vzdrževanja opreme IKT.

Standardi za splošne knjižnice (za obdobje od 1. maja 2005 do 30. aprila 2015) sicer predpisujejo, da je v vsaki splošni knjižnici zaposlen 1 strokovni delavec za razvoj računalniške mreže, komunikacij in programske opreme na 40 osebnih računalnikov.

Tabela 1: Vzdrževanje opreme IKT

območje/knjžnica	lasten kader	zunanji izvajalec	mešano; lasten kader, po potrebi zunanji izvajalci	ali imate sklenjeno vzdrževalno pogodbo?
Celjsko območje	Celje	DA		
	Šmarje pri Jelšah	DA	DA	DA
	Žalec	DA		
	Velenje	DA	DA	DA
	Mozirje	DA		
	Slovenske Konjice	DA	DA	DA
	Šentjur		DA	
	Rogaška Slatina	DA	DA	DA
	Laško	DA	DA	DA
	Hrastnik		DA	
	Trbovlje		DA	
	Zagorje		DA	
Dolenjsko območje	Novo mesto	DA		DA
	Brežice		DA	
	Črnomelj		DA	
	Kočevje		DA	
	Krško		DA	
	Metlika			DA
	Ribnica		DA	
	Sevnica		DA	
	Trebnje			DA
Gorenjsko območje	Jesenice	DA		NE
	Kranj		DA	
	Radovljica	DA		DA
	Škofja Loka		DA	
	Tržič			DA
Goriško območje	Nova Gorica	DA	DA	
	Ajdovščina	DA	DA	
	Idrija	DA	DA	
	Tolmin	DA	DA	
Koroško območje	Ravne na Koroškem	NE	DA	NE
	Slovenj Gradec	NE	DA	NE
	Dravograd	NE	NE	DA
	Radlje ob Dravi	NE	NE	NE
Obalno-kraško območje	Koper	DA	DA	DA
	Izola	DA	DA	DA
	Piran		DA	
	Sežana	DA	DA	DA
	Komen	DA	DA	DA
	Divača	DA	DA	DA
	Kozina	DA	DA	DA
	Ilirska Bistrica		DA	

območje/knjižnica		lasten kader	zunanji izvajalec	mešano; lasten kader, po potrebi zunanji izvajalci	ali imate sklenjeno vzdrževalno pogodbo?
Obalno-kraško območje	Postojna		DA		DA
	Pivka		DA		DA
	Prestranek		DA		DA
Osrednjeslovensko območje	Cerknica		DA		DA
	Domžale			DA	DA
	Grosuplje		DA		DA
	Kamnik		DA		DA
	Litija		DA	DA	DA
	Ljubljana	DA	DA	DA	DA
	Logatec		DA		DA
	Medvode		DA		DA
Pomursko območje	Murska Sobota	DA			
	Lendava	DA	DA	DA	DA
	Ljutomer			DA	
	Gornja Radgona				DA
Spodnje-podravsko območje	Ormož	DA	NE	NE	NE
	Ptuj	DA	DA	DA	DA (ne za vso opremo)
Štajersko območje	Maribor	DA	DA	DA	DA
	Slovenska Bistrica	DA	DA	DA	DA
	Lenart	DA	DA	DA	DA

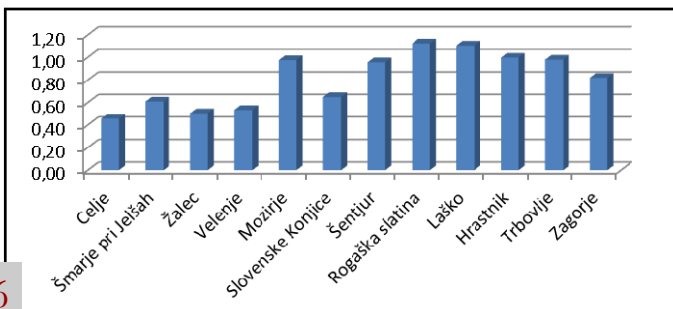
Tabela 2: Delovne postaje za zaposlene in za uporabnike

območje/knjižnica	računalniki za zaposlene	računalniki za uporabnike	skupaj	opomba
Celjsko območje	170	212	382	
Dolenjsko območje	150	178	328	
Gorenjsko območje	142	128	270	
Goriško območje	90	74	164	
Koroško območje	62	81 PC + 7 terminalov	150	V knjižnicah je več računalnikov za zaposlene, kot je zaposlenih, saj se računalniki nahajajo tudi v dislociranih enotah. V teh enotah delajo knjižničarji iz glavne enote.
Obalno-kraško območje	96	94	190	
Osrednjeslovensko območje	342	402	744	Razmerje med številom računalnikov, namenjenih zaposlenim in računalnikom, namenjenih uporabnikom je 46 : 54.
Pomursko območje	54	57	111	
Spodnjepodravsko območje	43	30	73	
Štajersko območje	103	117	220	Število računalnikov za zaposlene v Mariborski knjižnici presega število računalnikov za uporabnike, v knjižnicah na območju je situacija nasprotna. Razlog za to je v strokovnih in spremljevalnih službah, ki so podpora procesu izposoje. Te službe so v večjih knjižnicah v večjem obsegu, kot v manjših knjižnicah.

Delovne postaje za zaposlene in za uporabnike

Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe UL RS, št. 73/03 v 16. členu določa, da ima knjižnica tehnično in komunikacijsko opremo, ki omogoča strokovno delo zaposlenih in dostop uporabnikov do gradiva in informacij knjižnice (ustrezno opremljene računalnike za delovna mesta strokovnih in upravnih delavcev, telekomunikacijsko opremo, ki mora zagotavljati hkratno opravljanje vseh nalog knjižnice, telefone z ločenimi številkami za posredovanje informacij uporabnikom, tiskalnike za potrebe računalniške izposoje gradiva in potrebe uporabnikov, preslikovalne stroje ustreznih formatov in mikrofilmske čitalnike, avdio in video opremo itd.).

DELEŽ RAČUNALNIKA NA TISOČ PREBIVALCEV
Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe UL RS, št. 73/03 v 15. členu določa 0,25 računalniškega delovnega mesta za uporabnike na 1000 prebivalcev, Standardi za splošne knjižnice (za obdobje od 1. maja 2005 do 30. aprila 2015) pa za vse adaptacije in novogradnje knjižničnih prostorov glede dostopa do informacij predpisujejo, da mora imeti knjižnica na 1000 prebivalcev 1 mesto, opremljeno z računalnikom z internetno povezavo in možnostjo tiskanja, za dostop do kataloga in informacijskih virov ter uporabo gradiva.

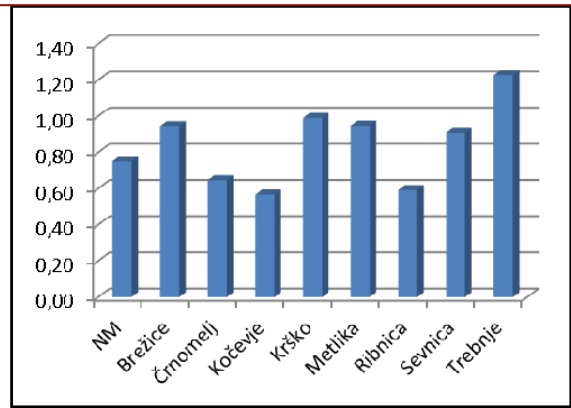

Grafikon 1: Delež računalnika na 1000 prebivalcev (Celjsko območje)

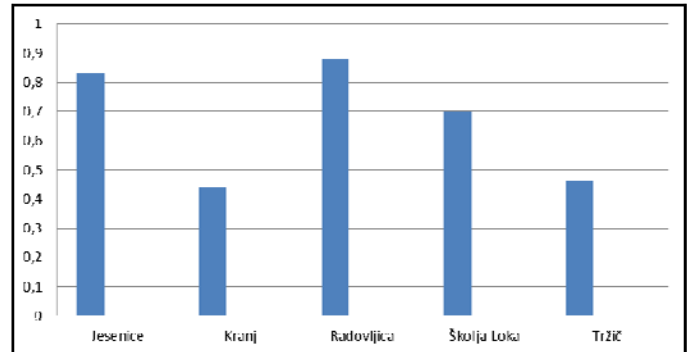
Iz Grafikona 1 je razvidno, da na **Celjskem območju** samo v knjižnicah Hrastnik, Laško in Rogaška Slatina zagotavljajo en računalnik na 1000 prebivalcev.

Iz Grafikona 2 je razvidno, da na **Dolenjskem območju** samo v knjižnici Trebnje zagotavljajo en računalnik na 1000 prebivalcev. V knjižnicah Krško, Metlika in Brežice pa so blizu zgoraj opisanemu deležu.

Iz Grafikona 3 je razvidno, da so minimalno pri-

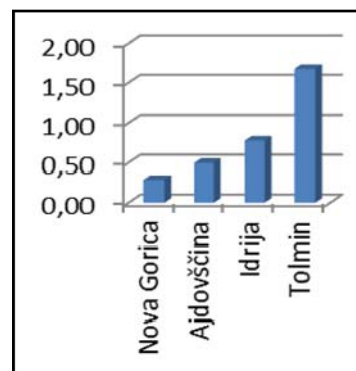

Grafikon 2: Delež računalnika na 1000 prebivalcev (Dolenjsko območje)

Grafikon 3: Delež računalnika na 1000 prebivalcev (Gorenjsko območje)

poročilo dosegle in močno presegle že vse knjižnice na **Gorenjskem območju**, nobena od teh splošnih knjižnic pa (še) ne dosega priporočil standardov, čeprav se jim na Jesenicah in v Radovljici uspešno približujejo.

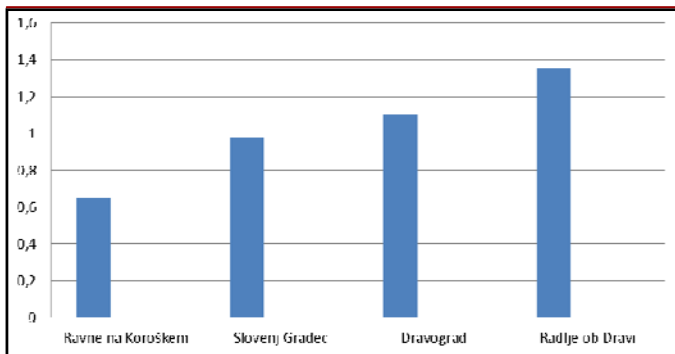

Grafikon 4: Delež računalnika na 1000 prebivalcev (Goriško območje)

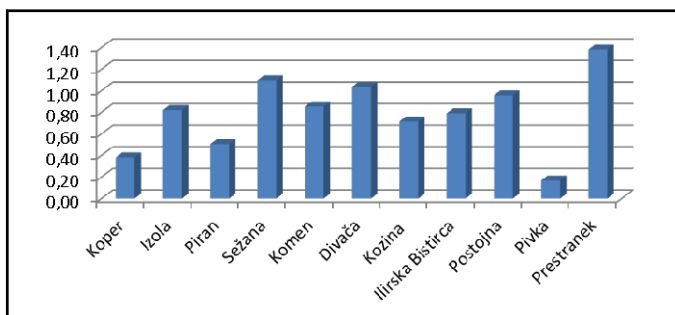
Iz Grafikona 4 je razvidno, da na **Goriškem območju** samo v knjižnicah Tolminske regije zagotavljajo en računalnik na 1000 prebivalcev.

Iz Grafikona 5 je razvidno, da polovica knjižnic na **Koroškem območju** zagotavlja en računalnik na 1000 prebivalcev (to sta knjižnici Dravograd ter Radlje ob Dravi).

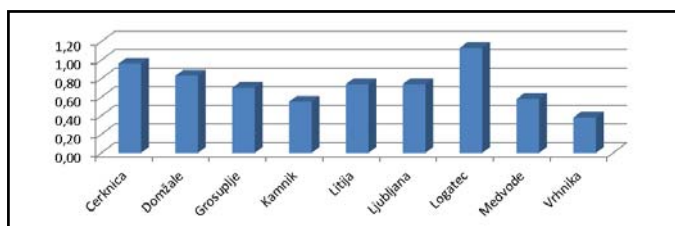
Iz Grafikona 6 je razvidno, da na **Obalno-kraškem območju** samo v knjižnicah Sežana, Divača, Postojna in Prestranek zagotavljajo en računalnik na 1000 prebivalcev.

Grafikon 5: Delež računalnika na 1000 prebivalcev (Koroško območje)

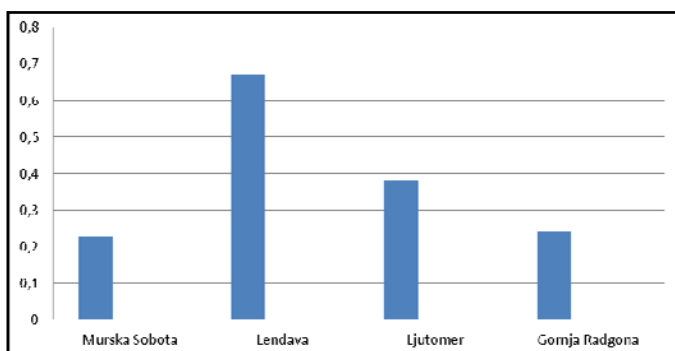

Grafikon 6: Delež računalnika na 1000 prebivalcev (Obalno-kraško območje)

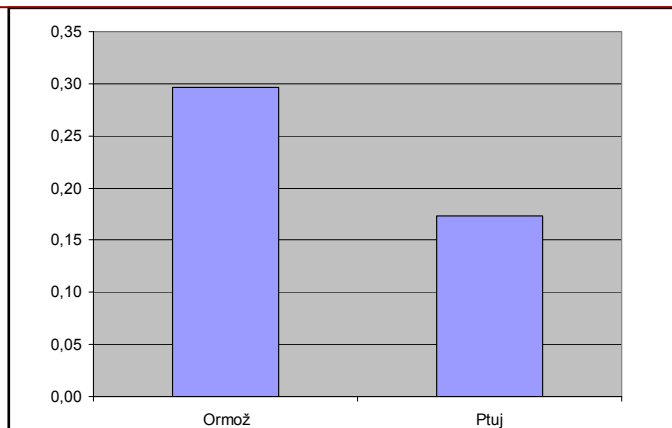

Grafikon 7: Delež računalnika na 1000 prebivalcev (Osrednjeslovensko območje)

Iz podatkov v Grafikonu 7 je razvidno, da na **Osrednjeslovenskem območju** lahko samo v Knjižnici Logatec zagotavljajo en računalnik na 1000 prebivalcev, vendar vse knjižnic dosegajo minimalni normativ iz Pravilnika. Kljub temu je kar nekaj knjižnic (Vrhnika, Kamnik in Medvode), ki zagotavljajo manj kot 0,60 računalnika na tisoč prebivalcev. Kljub spodbudnim podatkom pa je pri tem seveda potrebno upoštevati

Grafikon 8: Delež računalnika na 1000 prebivalcev (Pomursko območje)

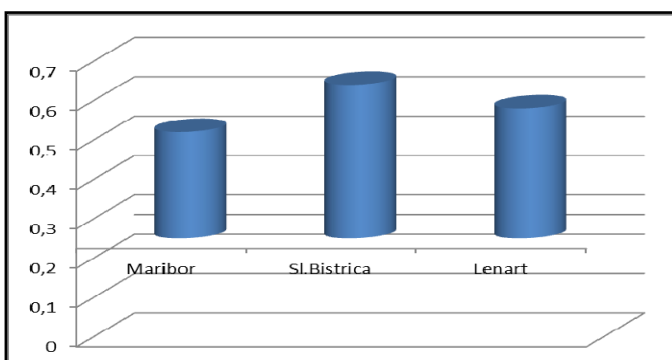
Grafikon 9: Delež računalnika na 1000 prebivalcev (Spodnjepodravsko območje)

predvsem starost tovrstnih računalnikov.

Iz Grafikona 8 je razvidno, da nobena knjižnica **Pomurskega območja** ne izpolnjuje standarda en računalnik na 1000 prebivalcev.

Na **Spodnjepodravskem območju**, v knjižnici v Ormožu imajo 0,30 računalniških mest za uporabnike na 1000 prebivalcev, v knjižnici na Ptuju pa 0,17 računalniških mest za uporabnike na 1000 prebivalcev (Grafikon 9). Če med mesta, opremljena z računalnikom z internetno povezavo, vključimo še OPAC terminale za uporabnike, se za knjižnico v Ormožu indeks poveča na 0,42, v knjižnici na Ptuju pa na 0,33.

Na **Štajerskem območju** standarda 0,25 računalnika na 1000 prebivalcev ne dosegata dve enoti v Mariborski knjižnici in dve enoti v Knjižnici Josipa Vošnjaka (Grafikon 10). Ko primerjamo rezultate s standardom en računalnik na 1000 prebivalcev ugotovimo, da temu ustrezata dve enoti v Mariborski knjižnici in dve enoti v Knjižnici Josipa Vošnjaka. V povprečju so vse tri knjižnice na območju OOK nad vrednostjo 0,5 računalnika na 1000 prebivalcev.

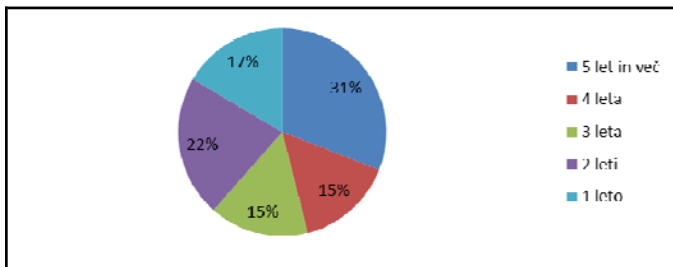

Grafikon 10: Delež računalnika na 1000 prebivalcev (Štajersko območje)

STAROST RAČUNALNIKOV

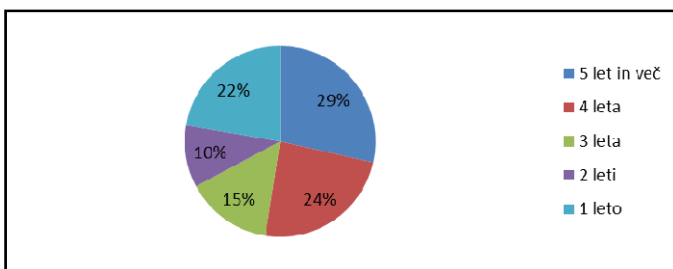
Amortizacijska doba računalnikov je pet let, kar pomeni, da so računalniki po petih letih že iztrošeni in ne zagotavljajo več optimalnega delovanja.

Grafikon 11 prikazuje, da je že skoraj tretjina računalnikov v splošnih knjižnicah na **Celjskem območju** starih pet let ali več.

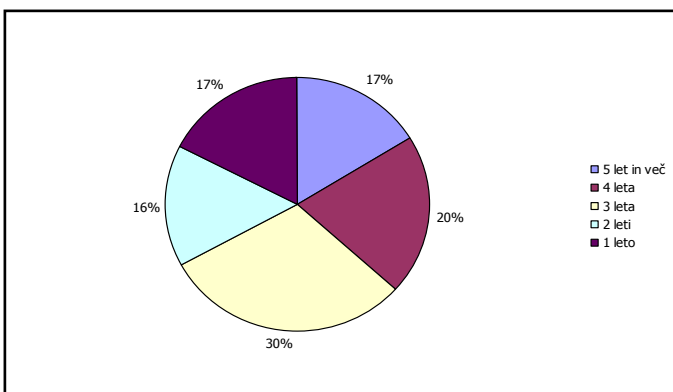
Grafikon 11: Starost računalnikov (Celjsko območje)

Grafikon 12 prikazuje, da je že skoraj tretjina računalnikov v splošnih knjižnicah na **območju Dolenjske, Bele Krajina in Posavja** starih pet let ali več. Četrtnina računalnikov pa je stara štiri leta.

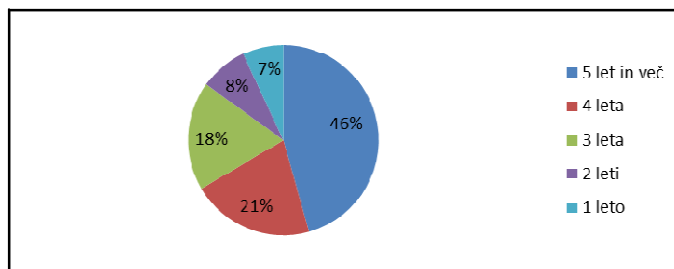
Grafikon 12: Starost računalnikov (Dolenjsko območje)

Grafikon 13 prikazuje starost računalnikov na **Gorenjskem območju**. Dve tretjini računalnikov sta starejši od treh let, deleža novih in starejših od petih let sta enaka (17 %). Podatke o starosti računalnikov so posredovale knjižnice Jesenice, Škofja Loka in Tržič.

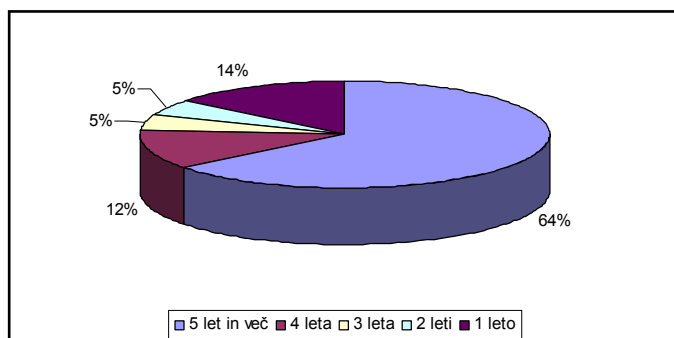
Grafikon 13: Starost računalnikov (Gorenjsko območje)

Grafikon 14 prikazuje, da je že skoraj polovica računalnikov v splošnih knjižnicah na **Goriškem območju** starih pet let ali več.

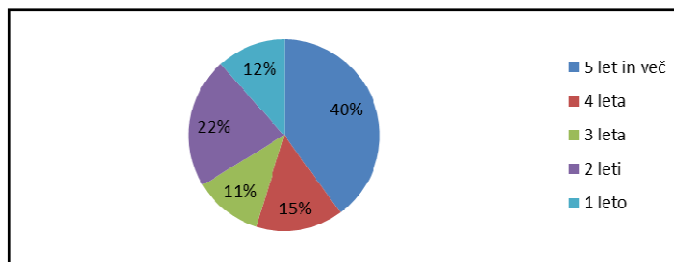
Grafikon 14: Starost računalnikov (Goriško območje)

Stanje v **Koroških knjižnicah** glede starosti računalnikov je precej slabo, saj je več kot polovica računalnikov starejših od pet ali več let (Grafikon 15). To stanje privede do tega, da delo zaposlenih ne more potekati kar se da hitro, saj jim računalniki tega ne dopuščajo.

Grafikon 15: Starost računalnikov (Koroško območje)

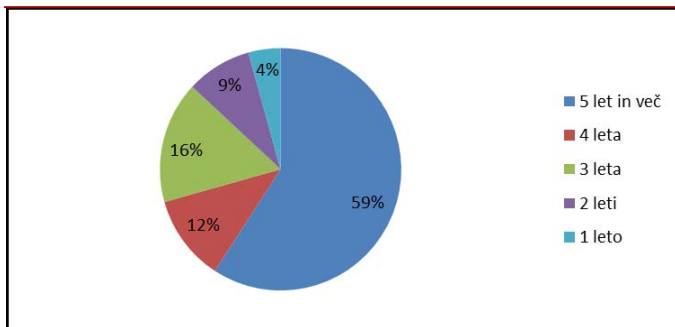
Grafikon 16 prikazuje, da je 40 % računalnikov v splošnih knjižnicah na **Obalno-kraškem območju** starih pet let ali več.

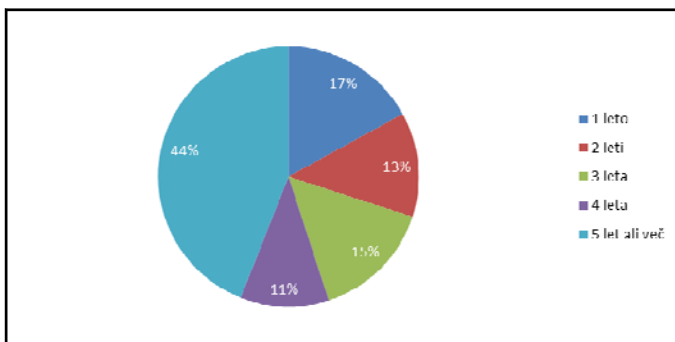
Grafikon 16: Starost računalnikov (Obalno-kraško območje)

Grafikon 17 prikazuje, da je že skoraj 60 % računalnikov v splošnih knjižnicah na **Osrednje-slovenskem območju** starih pet let ali več. Pomemben je tudi podatek, da le 13 % računalnikov ni starejših od dveh let.

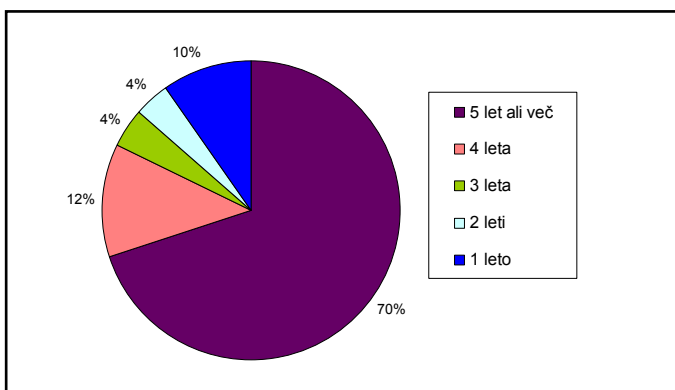
Grafikon 18 prikazuje, da je že skoraj polovica računalnikov v splošnih knjižnicah na **Pomurskem območju** starih pet let ali več.

Grafikon 17: Starost računalnikov (Osrednjeslovensko območje)

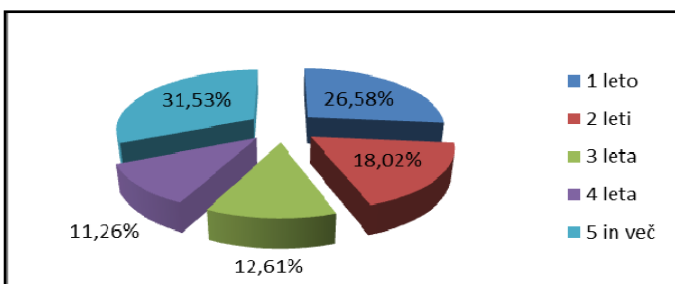
Grafikon 18: Starost računalnikov (Pomursko območje)

Grafikon 19: Starost računalnikov (Spodnjepodravsko območje)

Grafikon 19 prikazuje, da je več kot 2/3 delovnih postaj v splošnih knjižnicah na **Spodnjepodravskem območju** starih pet let ali več.

Manj kot polovica računalnikov **Štajerskega območja** je starejša od pet let. Knjižnica Lenart

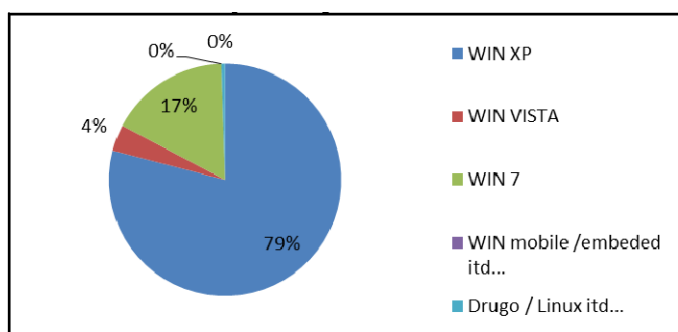

Grafikon 20: Starost računalnikov (Štajersko območje)

in Mariborska knjižnica sta v letu 2010 izvedla večji nakup opreme in posledično se je oprema sorazmerno posodobila.

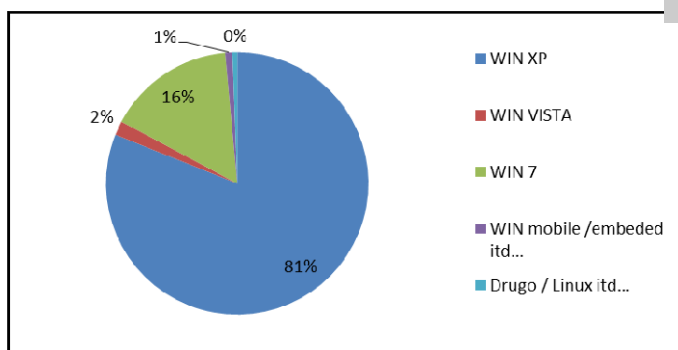
NAMEŠČEN OPERACIJSKI SISTEM

Posledično zaradi starosti računalnikov so tudi operacijski sistemi že v stanju manjšega optimalnega delovanja, saj se programska oprema tudi skozi leta spreminja ter posodablja. Kaj kmalu se nam lahko zgodi, da določenega dokumenta ne moremo več odpreti, ker nimamo sodobnejšega programa. V današnjem času zahteva programska oprema tudi boljše, novejšje računalnike, tako da lahko zagotovo rečemo, da z namestitvijo novejšje programske opreme na računalnik, ki je starejši od petih let, ne doprinese nobene izboljšave. V tem primeru lahko pričakujemo kvečjemu še več slabosti in daljši odzivni čas pri delu. Torej se mora programska kot tudi strojna oprema v nekem obdobju v celoti zamenjati, da zagotovimo resnično optimalno delovanje tako računalnikov kot posledično tudi zaposlenih.

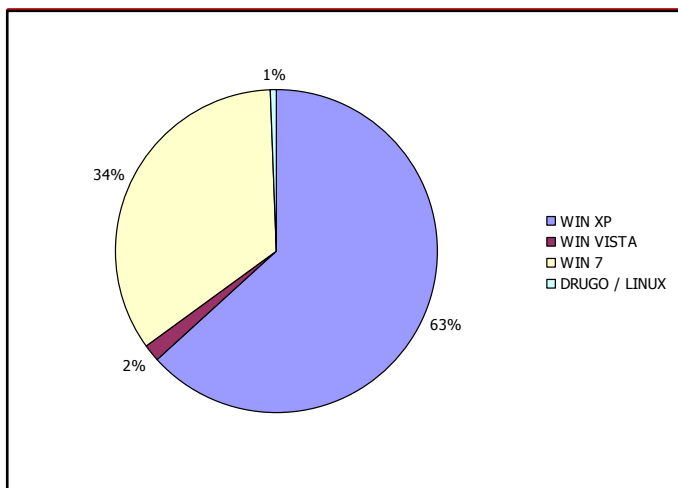
Grafikon 21: Nameščen operacijski sistem (Celjsko območje)

Na računalnikih v splošnih knjižnicah na **Celjskem območju** je najpogosteje nameščen operacijski sistem WIN XP.

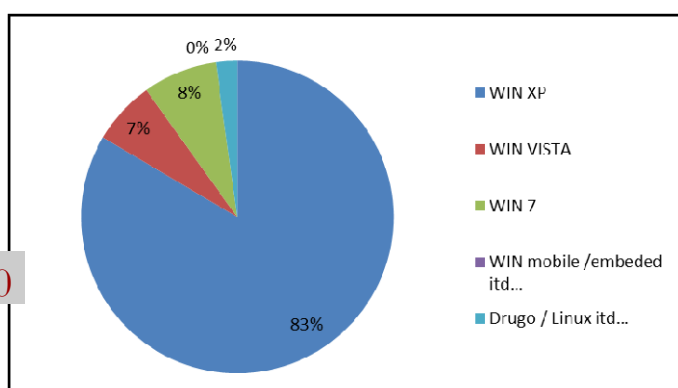
Grafikon 22: Nameščen operacijski sistem (Dolenjsko območje)

Tudi na računalnikih v splošnih knjižnicah na **Dolenjskem območju** je najpogosteje nameščen operacijski sistem WIN XP.

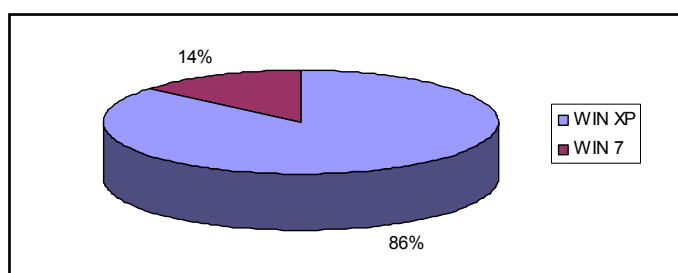

Grafikon 23: Nameščen operacijski sistem (Gorenjsko območje)

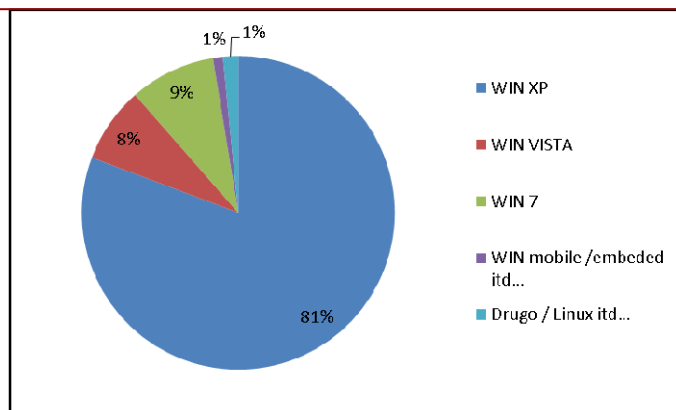
Kar 63 % računalnikov je opremljenih z operacijskim sistemom Windows XP, ostali pa z Windows 7, pri tem ni všteta opremljenost računalnikov Mestne knjižnice Kranj. Knjižnice **Gorenjskega območja** so sicer zadovoljivo opremljene s programsko in strojno opremo, saj imajo vse usmerjevalnike in antivirusne programe, urejeno neprekinjeno napajanje (UPS), povezavo do interneta jim zagotavljajo Arnes, Telekom ali T-2, optično povezavo ima samo Mestna knjižnica Kranj. Nobena od knjižnic ne nudi brezžične povezave do interneta za svoje obiskovalce. Lastni spletni strežnik imajo knjižnice Jesenice, Kranj in Radovljica, vse knjižnice imajo vzpostavljene intranetne spletne strani.

Grafikon 24: Nameščen operacijski sistem (Goriško območje)

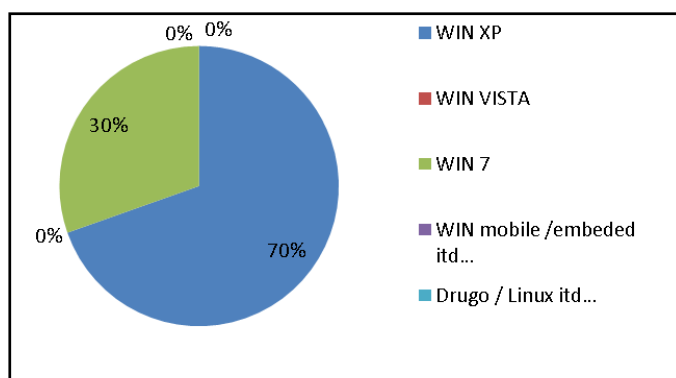

Grafikon 25: Nameščen operacijski sistem (Koroško območje)

Grafikon 26: Nameščen operacijski sistem (Obalno-kraško območje)

Na računalnikih v splošnih knjižnicah na **Goriškem, Koroškem** in na **Obalno-kraškem območju** je najpogosteje nameščen operacijski sistem WIN XP.

Grafikon 27: Nameščen operacijski sistem (Osrednjeslovensko območje)

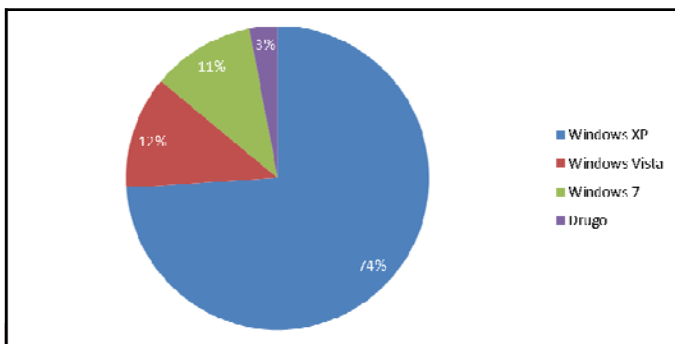
Če si ogledamo opremljenost računalnikov **Osrednjeslovenskega območja** ugotovimo, da je kar 70 % računalnikov opremljenih z operacijskim sistemom Windows XP, 30 % pa z Windows 7 (Grafikon 27). Iz odgovorov knjižnic je moč sklepati, da so s slednjim operacijskim sistemom opremljeni računalniki, ki so bili kupljeni v zadnjih dveh letih, ter 7 % starejših računalnikov, ki so performančno še sposobni delovati v okolju Windowsov 7. Opozoriti je potrebno, da je pri starejših računalnikih, ki so opremljeni s tem operacijskim sistemom, pogosto prisotna onemogočitev določenih procesorsko zahtevnejših segmentov sistema (npr. grafični vmesnik Aero), kar pomeni, da ne morejo v popolnosti izkoristiti vseh prednosti novejšega sistema.

Nobena knjižnica (z izjemo Litije in Grosuplja) nima več računalniških terminalov, saj je skrbnik sistema COBISS že pred časom onemogočil delo v segmentih bibliografskih sistemov in servisov COBISS zgolj v terminalskem okolju. Zanimivo

pa je dejstvo, da na svojih računalnikih nobena izmed knjižnic nima naloženih odprtokodnih operacijskih sistemov.

Knjižnice regije so s sistemsko programsko in strojno opremo zadovoljivo opremljene, saj imajo vse usmerjevalnike oz. routerje, urejeno brezprekinitveno napajanje (UPS), povezavo do interneta pa zagotovljeno preko Arnesa, SiOL/Telekoma ali Amisa. Žal je dostop še vedno omogočen le preko ADSL oz. VDSL povezav, optično povezavo ima le ljubljanska knjižnica. Vse knjižnice nudijo tudi brezžični dostop do spleta za uporabnike.

Večina knjižnica ima lastni spletni strežnik, kakor tudi strežnik za arhiviranje podatkov. Opozoriti je potrebno, da samo strežniško mesto še ne pomeni tudi ustreznega varovanja pred izgubo in povrnitev izgubljenih podatkov, kar imajo deloma ustrezno urejeno le ljubljanska, domžalska in grosupeljska knjižnica. Slednje imajo tudi vzpostavljeno interno spletno stran za potrebe notranje komunikacije.

Grafikon 28: Nameščen operacijski sistem (Pomursko območje)

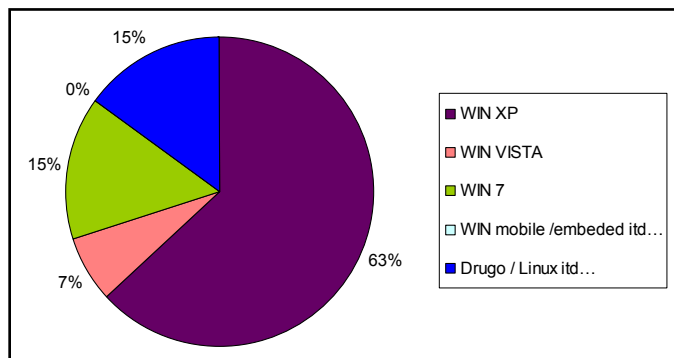
Na računalnikih v splošnih knjižnicah na **Pomurskem** je najpogosteje nameščen operacijski sistem WIN XP.

Grafikon 29 prikazuje, da je na skoraj 2/3 delovnih postaj na **Spodnjepodravskem območju** nameščen operacijski sistem MS Windows XP. Microsoft trenutno še zagotavlja posodobitve za ta operacijski sistem, z ukinitvijo podpore Microsofta za ta operacijski sistem se bodo pojavile težave.

Med operacijskimi sistemi prevladujejo Microsoftovi operacijski sistemi, v knjižnici na Ptujju uporablja tudi Linux operacijski sistem, ki je nameščen izključno na OPAC delovnih postajah. V obeh knjižnicah uporabljajo antivirusno zaščito. Knjižnica v Ptujju uporablja še programsko opremo za

antispam filter, nameščeno na lastnem e-poštnem strežniku. Požarni zid je v obeh knjižnicah vzpostavljen samo na posameznih delovnih postajah. Centralno varovanje pred vdori v omrežje je urejeno na usmerjevalnikih, ki jih nadzoruje in upravlja ARNES.

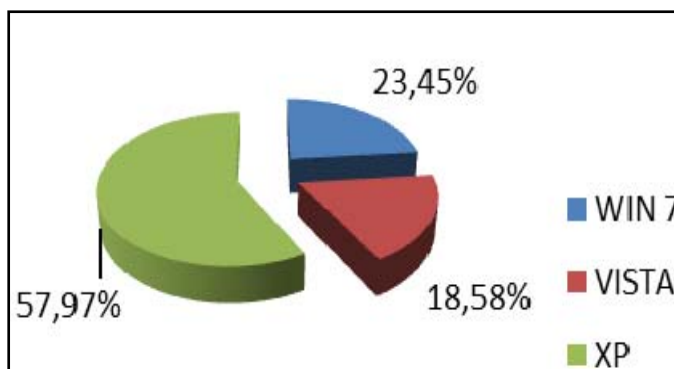
Knjižnica v Ormožu še nima optične povezave v internetno omrežje, Knjižnica v Ptujju je v internetno omrežje priključena preko optične povezave. Knjižnica v Ormožu ima rezervno analogno linijo za povezavo v internet, vendar je zaradi skromne pasovne širine (verjetno) neuporabna za normalno delo knjižnice. Knjižnica v Ptujju ima vzpostavljeni brezžični omrežji Libroam in Eduraom, knjižnica v Ormožu še ne. Knjižnica v Ormožu ima (po razpisu iz leta 2011) internetno povezavo s premajhno pasovno širino za vzpostavitev brezžičnega omrežja Libroam/Eduroam. Knjižnica v Ormožu ima vzpostavljeno lastno brezžično omrežje za potrebe uporabnikov.

Grafikon 29: Nameščen operacijski sistem (Spodnjepodravsko območje)

Spletni strani obeh knjižnic se nahajata na gostujočih strežnikih (Knjižnica na Ptujju gostuje na komercialnem strežniku, Knjižnica v Ormožu na ARNES strežniku). Knjižnica na Ptujju ima lasten e-poštni strežnik, Knjižnica v Ormožu ima e-pošto urejeno na strežniku na IZUM-u. Arhiviranje dokumentov je v obeh knjižnicah ureje-

21

Grafikon 30: Nameščen operacijski sistem (Štajersko območje)

Tabela 3: Število zaposlenih

območje/knjžnica		število zaposlenih
Celjsko območje	Celje	45
	Šmarje pri Jelšah	10,5
	Žalec	15,7
	Velenje	25
	Mozirje	12
	Slovenske Konjice	7
	Šentjur	6,35
	Rogaška Slatina	6
	Laško	9
	Hrastnik	5
	Trbovlje	8
	Zagorje	7
	Dolenjsko območje	Novo mesto
Brežice		13
Črnomelj		6
Kočevje		8
Krško		17
Metlika		4,5
Ribnica		8
Sevnica		9
Trebnje		11,5
Goriško območje	Nova Gorica	45
	Ajdovščina	14
	Idrija	12
	Tolmin	17
Koroško območje	Ravne na Koroškem	21
	Slovenj Gradec	11
	Dravograd	5
	Radlje ob Dravi	14

območje/knjžnica		število zaposlenih	
Obalno-krško območje	Koper	31	
	Izola	13	
	Piran	12	
	Sežana	11	
	Komen	1	
	Divača	1	
	Kozina	1	
	Ilirska Bistrica	8	
	Postojna	12	
	Pivka	1	
	Prestranek	1	
	Pomursko območje	Murska Sobota	27
		Lendava	17
Ljutomer		6	
Gornja Radgona		2	
Spodnjeop-dravsko območje	Ormož	8	
	Ptuj	34	
Štajersko območje	Maribor	99	
	Slovenska Bistrica	13,5	
	Lenart	8	

prikazano v Tabeli 3) velikokrat dela v različnih enotah in zato pri svojem delu uporabljajo različne računalnike. Pri tem nastaja težava kadar želijo dostopati do lastnih dokumentov in uporabniških nastavitev. Večina knjižnic je uredila dostop do elektronske pošte preko spletnega vmesnika, dokumente pa si zaposleni prenašajo s prenosnimi mediji ali jih pošiljajo po medmrežju. Tako nastaja veliko število podvojenih dokumentov različnih verzij.

ZAKLJUČEK

Celjsko območje

Pri popisu stanja IKT v knjižnicah na Celjskem območju smo ugotovili, da se računalniki v knjižnicah starajo. Skoraj tretjina računalnikov v knjižnicah na Celjskem območju je bila leta 2011 starih pet let in več. Leta 2011 je imelo kar 79 % računalnikov v knjižnicah nameščen operacijski sistem WINDOWS XP. Ker so bila sredstva, namenjena za nakup opreme IKT, v zadnjih letih minimalna in celo nična, se je starost računalnikov le še povečala, prirasta novih računalnikov pa skorajda ni bilo. Kot kaže se

22 no, a na različna načina. Nobena od obeh knjižnic še nima vzpostavljenega intranetnega portala.

V dveh knjižnicah na **Štajerskem območju** še zmeraj prevladuje operacijski sistem Windows XP, kar je v sorazmerju z letnicami nakupa strojne opreme. V Mariborski knjižnici sta operacijska sistema Windows 7 in Windows Vista nameščena na 55 % računalnikov.

Število zaposlenih

Strukture zaposlenih nismo posebej popisovali, zato je niso posredovala vsa območja. Na podlagi zbranih podatkov smo ugotovili, da veliko zaposlenih (število zaposlenih po knjižnicah je

knjižnice ne bodo mogle več zanašati na sofinanciranje pristojnega ministrstva, temveč si bodo morale v prihodnje najti druge vire financiranja. Ena izmed možnosti, o kateri razmišljamo na Celjskem območju, je uvedba območnega podatkovnega centra in izgradnja infrastrukture za virtualne računalnike.

Dolenjsko območje

Pri popisu stanja IKT v knjižnicah na območju Dolenjske, Bele Krajina in Posavja smo ugotovili, da se računalniki v knjižnicah starajo. Skoraj tretjina računalnikov je starih pet let in več oziroma več kot polovica je starejših od štirih let. Kar 81 % računalnikov ima nameščen operacijski sistem WINDOWS XP.

Gorenjsko območje

Iz podatkov, ki so jih posredovale knjižnice, je razvidno, da so glede na prostorske in finančne pogoje solidno opremljene z računalniško strojno in programsko opremo. Poskrbele so tudi za vzdrževanje in nadgradnjo svojih računalniških sistemov. Knjižnice zaenkrat uspešno nadomeščajo staro opremo z novo, vprašanje pa je kakšno sliko bi dobili, če bi te podatke oddali tudi knjižnici Kranj in Radovljica.

Goriško območje

Pri popisu stanja IKT v knjižnicah na Goriškem območju smo ugotovili, da se računalniki v knjižnicah starajo. Skoraj polovica računalnikov je stara pet let in več. Kar 81 % računalnikov ima nameščen operacijski sistem WINDOWS XP.

Koroško območje

Pri popisu stanja IKT v knjižnicah na Koroškem območju smo ugotovili, da v knjižnicah prevladujejo računalniki stari pet ali več let (64 %). To je za nas neke vrste opomin oziroma opozorilo, da bo v kratkem potrebna nabava novejših računalnikov vsaj na mestih, kjer so najbolj potrebni zaradi hitrejšje odzivnosti (vsekakor v izposoji, da uporabniki ne izgubljajo preveč časa pri čakanju na prevzem knjig). Poleg starosti računalnikov je pogojno stara tudi programska oprema; na 86 % računalnikov je nameščen OS Windows XP, kar nas privede do zaključka, da se bo v kratkem morala zgoditi tudi posodobitev programske opreme.

Obalno-kraško območje

Pri popisu stanja IKT v knjižnicah na Obalno-kraškem območju smo ugotovili, da se računalniki v knjižnicah starajo, saj je 40 % računalni-

kov starih pet let in več. Kar 81 % računalnikov ima nameščen operacijski sistem WINDOWS XP.

Osrednjeslovensko območje

Pri popisu stanja IKT v knjižnicah na Osrednjeslovenskem območju smo ugotovili, da se tudi računalniki v naših knjižnicah starajo. Situacija je precej alarmantna, saj je skoraj 60 % računalnikov starih pet let ali več. Kar 70 % računalnikov ima nameščen operacijski sistem Windows XP, zanimivo pa je dejstvo, da se nobena izmed knjižnic ni odločila za odprtokodne rešitve. Razlog je najbrž v manjšem številu razpoložljivih strokovnjakov v Sloveniji, ki imajo ustrezna znanja za delo v odprtokodnih programskih okoljih, ter posledično cenovno višje postavke njihovih storitev. Problem stroškov vzdrževanja računalniških sistemov v knjižnicah območja je še toliko bolj pereč, saj imajo vse knjižnice sklenjene vzdrževalne pogodbe z zunanjimi izvajalci, le ena izmed knjižnic pa ima tudi delno ustrezno usposobljene kadre.

V prihodnjih letih se bo potrebno usmeriti v možnosti posodobitve predvsem računalniške strojne opreme, kakor tudi rešitve glede možnosti zaposlovanja ustrezno usposobljenega kadra v naših knjižnicah.

Ob koncu še opomba: vprašalnik ni zajel tudi podatkov o obsegu odpisa opreme IKT, kar bi bilo potrebno vključiti v prihodne popise, saj bi nam podatek podal razmerje med odpisano in novo pridobljeno opremo.

Pomursko območje

Pri popisu stanja IKT v knjižnicah na Pomurskem območju smo ugotovili, da se računalniki v knjižnicah starajo. Skoraj polovica računalnikov je stara pet let in več. Kar 74 % računalnikov ima še vedno nameščen operacijski sistem Windows XP.

Spodnjepodravsko območje

Standardi za splošne knjižnice (za obdobje od 1. maja 2005 do 30. aprila 2015) predpisujejo, da je v vsaki splošni knjižnici zaposlen en strokovni delavec za razvoj računalniške mreže, komunikacij in programske opreme na 40 osebnih računalnikov. V Knjižnici Ivana Potrča na Ptujju je zaposlen sistemski administrator, ki skrbi za 57 osebnih računalnikov, 6 strežnikov in drugo računalniško opremo.

Računalniška oprema se stara. V Spodnjepod-

ravskem območju je kar 70 % delovnih postaj starih pet let ali več. Razvoj v IKT industriji se pospešeno odvija. Virtualizacija strežnikov in delovnih postaj, lahki in ultra lahki odjemalci (ang. thin clients) so tehnologije, s katerimi bi bilo možno staro opremo zamenjati z novejšo, hkrati pa povečati število računalniških mest za uporabnike kot tudi za zaposlene in s tem na Spodnjepodravskem območju uporabnikom izboljšati dostopnost do informacij.

Štajersko območje

Pri popisu smo ugotovili:

1. Računalniška oprema se, predvsem v zadnjih letih, obnavlja. Izpeljani so bili nakupi in posodobitve. Zaskrbnjujoči pa so podatki, da je pet let in več stare opreme 31,5 %. V formalnem smislu je to količina, ki je pripravljena za odpis. Če k temu prištejemo še 11,26 % opreme iz leta 2007, dobimo skoraj 43 % stare opreme v naslednjem letu. Ko te podatke združimo s tem, da je na računalnikih v povprečju še 57,97 % Windows XP, ugotovimo, da bi za posodobitev opreme z nakupi morali nadaljevati s podobno frekvenco kot v letu npr. 2010 ali 2009. Glede na napovedi, da se bodo sredstva za IKT v naslednjem letu še krčila in da imajo knjižnice lastnega denarja vse manj ugotavljamo, da se bo oprema pričela močno starati. To pa pomeni, da bomo v knjižnicah imeli težave slediti novi ponudbi, ki je vezana na posodobljeno računalniško opremo.
2. Predvideno število računalnikov (0,25) na 1000 prebivalcev v veliki meri dosegamo. Standard en računalnik na 1000 prebivalcev pa je zgolj izjema. Povprečna vrednost je med 0,52 in 0,64 računalnika na 1000 prebivalcev.
- 24 3. Povezave do interneta so precej različne. Uporabljamo najete linije, povezave preko kabelskega operaterja, ADSL, optiko, najete optične parice itd. V knjižnicah z več enotami je to odvisno predvsem od ponudnika na območju posamezne enote.
4. Zaščita je programska, razen v Mariborski knjižnici, ki uporablja tudi strojni požarni zid.
5. Organizirano arhiviranje je urejeno samo v Mariborski knjižnici.
6. Obe knjižnici na območju uporabljata RFID.
7. Knjižnica Josipa Vošnjaka in Knjižnica Lenart uporabljata knjigomat, ki ga pri popisu razpoložljive opreme številčno nismo zajeli.
8. Portal za intranet uporablja samo Mariborska knjižnica.

9. Vse tri knjižnice so vključene v sistem Librom.
10. Popis opravila Irena Sirk in Uroš Kuhar iz Mariborske knjižnice v sodelovanju z Marijo Hauzer iz Knjižnice Josipa Vošnjaka Slovenska Bistrica in Petro Kranvogel iz Knjižnice Lenart.

PRIPRAVILI:

Celjsko območje: Matej Zeme, vzdrževalec računalniške opreme, Osrednja knjižnica Celje

Dolenjsko območje: Miha Petrov, sistemski operator, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto

Gorenjsko območje: Jana Zeni Bešter, bibliotekarka, Mestna knjižnica Kranj

Goriško območje: Silvester Vodopivec, informatik, Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica

Koroško območje: Janja Plešivčnik, informatičarka, Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika

Obalno-kraško območje: Terens Perčič, Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper

Osrednjeslovensko območje: Miha Žitko, informatik in Aleš Klemen, koordinator območnosti, Mestna knjižnica Ljubljana

Pomursko območje: Matej Končan, sistemski administrator, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota

Spodnjepodravsko območje: Daniel Šalamon, sistemski administrator, Knjižnica Ivana Potrča Ptuj

Štajersko območje: Irena Sirk, informatik, Mariborska knjižnica

Daljši prispevek o popisu IKT po območjih OOK bo objavljen v reviji Knjižnica.

OBVESTILO AVTORJEM

Knjižničarske novice so informativni bilten, ki seznanja slovenske knjižnične delavce s tekočimi dogajanji in novostmi v stroki. Objavlja strokovne članke, poročila s strokovnih posvetovanj, srečanj in sestankov, prispevke o pomembnih dogodkih in novostih v knjižnicah, prispevke o projektih, v katerih sodelujejo knjižnice, intervjuje, mnenja in ocene, spominske in podobne zapise, obvestila in razpise ter obvestila o prireditvah, posvetih in drugih strokovnih dogodkih.

Navodila za pripravo prispevkov

Jezik objavljenih prispevkov je praviloma slovenski, v skladu z odločitvijo uredništva, pa tudi angleški. Avtorji morajo uredništvu poslati jezikovno pravilno besedilo. Prejetih tekstov uredništvo ne lektorira. Avtor tudi v celoti odgovarja za vsebino prispevka. Avtorsko pravico do objavljenih prispevkov ima izdajatelj publikacije, avtor obdrži moralne avtorske pravice.

Naslov prispevka mora biti kratek in jasen, dopolni se lahko s podnaslovom. Pri poročilih s strokovnih posvetovanj in drugih srečanj naj bodo v naslovu/podnaslovu prispevka navedeni naslov posvetovanja oziroma srečanja ter kraj in datum dogodka.

Pod naslovom naj bo naveden avtor prispevka (oziroma avtorji), in sicer vedno v polni obliki (ime in priimek). Če je avtorjev več, naj sami določijo vrstni red imen avtorjev. Poleg imena avtorja je treba navesti tudi sedež ustanove, kjer je avtor prispevka zaposlen ali ime fakultete, če je študent, ter elektronski naslov avtorja. Tudi pri večjem številu piscev je treba pri vsakem posamezniku navesti vse zahtevane podatke. Pri citiranju virov naj avtorji upoštevajo navodila revije Knjižnica. Dolžina prispevka naj ne presega 20.000 znakov (vključno s presledki).

Prispevek lahko poleg teksta vsebuje tudi slike (preglednice, diagrame, fotografije ipd.). Vsaka slika naj ima zaporedno številko in naslov. Če avtor slik ne vključi v besedilo prispevka, naj bo v njem jasno označeno, katera slika sodi na določeno mesto v tekstu. Pri vsaki sliki je treba navesti tudi njeno avtorstvo (avtor je lahko pisec prispevka ali kdo drug). Pri portretni fotografiji je potrebno navesti tudi imena oseb v polni obliki (ime in priimek), in sicer z začetno navedbo "Od leve proti desni:... ". Avtor prispevka mora uredništvu predložiti pisne izjave oseb na portretni fotografiji, da se strinjajo z javno objavo fotografije v Knjižničarskih novicah. Slikovno gradivo lahko avtorji priložijo tudi v JPG ali PNG formatu.

Z oddajo prispevka uredništvu se šteje, da avtor soglaša z objavo svojega prispevka v tiskani in elektronski obliki Knjižničarskih novic.

Pošiljanje prispevkov

Prosimo, da članke in prispevke pošljete uredništvu publikacije v elektronski obliki, in sicer na naslov icb@nuk.uni-lj.si. Prispevkov ne honoriramo!

Uredništvo Knjižničarskih novic

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Mateja Komel Snoj

Odgovorna urednica: Damjana Vovk (e-pošta: icb@nuk.uni-lj.si)

Uredniški odbor: Tomaž Bešter, Irena Kavčič, Daša Pokorn, mag. Darija Rozman

Fotografija na naslovnici: Melita Ambrožič (notranjost finske nacionalne knjižnice Kansalliskirjasto)

Naklada: 400 izvodov

Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o. Ljubljana

Naročila in odpovedi tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic: icb@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-176

Naročnina za leto 2013: 50,00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR za dostop do elektronske oblike

